

Fátyolt borít

arczára minden szeplős és pattanásos nő, mert restelli, hogy arcza tele van csunya szeplővel és pattanással, holott Európában több mint egy millió nő állítja, hogy a Diana-krém és a Diana-szappan

lemossa a szeplőt és pattanást az arczáról.

Tisztelt Gyógyszerész ur!

Sokat hallottam már az Ön Diana-szappanjáról és eddig mindenütt csak dicsőrelet hallottam, megpróbálkozom én is vele tehát. Tesztet küldtem egy darab Diana-szappant, de olyat, hogy minden szeplőm és pattanásom elmúljon tőle. Ha jónak bizonyul a Diana-szappan, úgy sokkal többet hoztak és ajánlani is fogom mindenkinek, úgy mint ahogy nekem is ajánlották. Kérem azonban küldje a Diana-szappant.

Kedves Gyógyszerész ur!

Mintán egyszerre elláttam magam Diana-krémmel, Diana-szappannal és Diana-puderral huzamosabb időre, ezáltal nem kérek ugyan semmit, de szívesen írok Önnek néhány sort azon végtelen kellemes változásokról, mit az Ön bőrápoló szereinek köszönhetek. Tudja kedves Erényi ur, engem igazán egész holdig tartótt, mert valóságos szívettem pár héttel ezelőtt társaságba menni, olyan vörös volt az arcom és kezem tele volt a bőrom pattanással, ma pedig minden elbizakodottság nélkül merem mondani, hogy kifogástalan szép a bőrom. Hazailas üdvözlötét küldi.

Mrs. Mary Smith.

Igen tisztelt Uram!

Eddig még mindig alaposan becsapódtam a sokat hirdett holmikkal, de az Ön Diana-szappanjával végtelenül meg vagyok elégedve. Alig egy hete, hogy használok a minden csunya pattanásom eltűnt, sőt az orrom sem vörös azóta. Már számtalan szert kipróbáltam, de eredménytelenül. Már én nevezhetem a Diana-szappant a szappanok királyának, mert tényleg csoda hatása van. Nem malasztatom el, hogy ezeket önnek ne tudassam.

Nenschattel Clarisse.

Tisztelt Gyógyszerész ur!

Nagyon szívesen venném, ha néhány sorral meggyőztetne, hogy szállít-e Ön ide Ábrháza Diana-specialitásokat, mert félek nagyon az utánzástól és azt hiszem, Önnek is előnye, ha a vevők megmaradnak azon jó véleménynél, mint az Önök beszerzett Diana-szerek elhasználása után hátrán terjeszthetnek. Mindaddig remeknek bizonyult nálam és egész családomnál a Diana-krém és szappan, mióta ezeket a kellemes illatú szereket használjuk, nincs szeplős arcz köztünk. Várom sorait a gyökös tisztelője.

Dr. S. J.-né.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arczon egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-szinű arczbőrnek, amely szín olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-krém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy üvegtégely Diana-krém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.

Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógytárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körút 5.

(A legkisebb megrendelés is fordulópósta utánvétel eszközöltek.)

Ridikül
a legnagyobb választékban kapható

Papek József
Budaörs, VIII., Rákóczi-út 15.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Divatos női
kézitáskák
kizárólag jobb minőségben
nősegekben

ALAPITVA 1865.

HECKENAST
= GUSZTÁV =
ZONGORATERMEI
Bpest, csakis Güzella-lér 2.

IBACH-ZONGORÁK
egyszerű és kiváló minőségű

IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak:
Backhaus, Dohnányi, Pugnol, Alice Ripper, Sauer, Stefaniy stb.

Közzé berendezések. Kötőzők. Henger-művek. Válogató-berendezések. Beton-keverők. Homok-mosógépek. Csiszológépek és csőformák. Hidraulikus prések.

Különlegességi gépgyár.

Dr. GASPARY & Co.
MARKRANSTADT, Leipzig mellett.
Levelezés minden nyelven.

228. sz. árjegyzék díjmentesen.

PÖDES MARGIT CRÈME
LEGJOBB ARCZSZÉPÍTŐ SZER

Kizárólag eredeti, legjobbaknak elismert

**„Iró angyal”
gramofon
gépek és lemezek.**

SCHMID NOVÉREK-nél
Budapest, IV., Kigó-tér 1. SZ. (Királyi béraplota.)
Választék-küldemények, kedvező lemezeket díjmentesen. Ár- és lemezejegyzék ingyen és bérmentve.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.

SZŐLŐOLTIVÁNY,
szőlővesszőről és borról nagy ingyen és bérmentve küldöm meg képes árjegyzékemet, aki kiadja a szőlőoltívást. Ezen könyvet meg az is kéri, a ki rendelni nem akar, mert abból megtanulhatja a szőlőoltívást és a mellett sok szőlőoltívás van benne. Szőlőoltívásokból és más egyéb európai és amerikai szőlőoltívások és gyökerek vasszékából, a világ hírhedt Delaware-ből állandóan több millió készlet eladó, olcsó ár mellett. Több ezer elismerőlevél, köztük több magyar és görög nyelvből. Cím: SZÜCS SÁNDOR FIA szőlőoltívás Biharórszeg.

Téli fürdőkúra.

A Budai Szt. Lukácsfürdő
Nagy-szállodájában és Thermal-szállodájában lakás teljes ellátással naponként 10 koronától feljebb. Minden szobát fűtött folyosók vezetnek az iszapfürdőkhöz. Természetes forró-meleg kén források, iszapborogatások.

Prospektus küld a Szt. Lukácsfürdő Részvénytárs. Budapest, Budán.

Rozsnyay Mátyas **chininezukorkája** izelen chininből.

Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fűvel vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.

Láz ellen! Nem keserű!
Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, akik keserű chinint bevenni nem képesek.

Valódi, 11468 ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátyas nevével olvasható. 11206

Rozsnyay Mátyas
gyógyszerész
Arad, Szabadság-tér.

7. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, FEBRUÁR 13.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

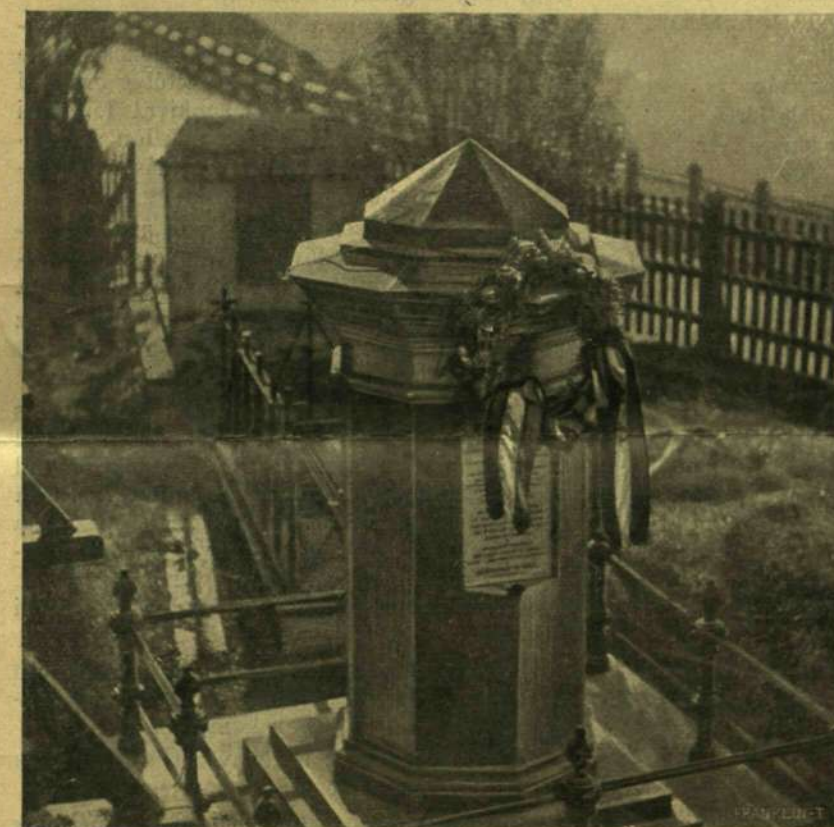
Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egész évre — 16 korona.
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A „Világkronika”-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekre a postallag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR SÍREMLÉKE A DARDZSILINGI TEMETŐBEN.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR EMLÉKE INDIÁBAN.

MÍNA LUNK, honfitársainál állandó kegyeletos érdeklődés tárgya Körösi Csoma Sándor emléke. Iróink és tudósaink majd egy század óta buzgón gyűjtötték az életére és munkásságára vonatkozó adatokat, méltatták a szaktudomány módszereivel munkássága eredményeit, elterjesztették széles körökben hírnevét, például állították nemese egyéniségét. Báró Eötvös József emlékirata, Duka Tivadar életrajzi könyve a legjelentékenyebb tanújelei ennek a folyton élő kegyeletnek; amaz nagy szempontokból foglalja össze a nagy magyar tudós egyéniségét, a tudomány igaz apostolának szimbolusát mutatva meg benne, emez a rá vonatkozó ismereteket adja meg, azt az alapot, a melyre kegyeletos érzésünket alapíthatjuk. Ezen a nyomon Körösi Csoma nemzeti büszkeségeink egyike lett, a kiből — mint minden nagy emberünkben — összhangban van az a két eszme, a melyből kultúrának mindenkor táplálkoznia kell: a nemzetiség és az egyetemes emberi haladás eszméje. Körösi Csomát a nemzeti és az egyetemes közötti hídvezetőre s az egész emberiség számára hozott kutatása jelentékeny eredményeket. Ma, a mikor a közélet két főáramlatában épen e két eszme összhangját látjuk megbontva, a mikor hol az egyiket, hol a másikat hangsúlyozzák a másikat rovására, — az ő emléke kétszeresen példaadó kell hogy legyen.

Körösi Csoma munkája azonban túlemelkedik a specifikus magyar jelentőségén és tisztos helyet foglal el magának a tudomány egye-

temes történetében is. Azoknak egyike ez az egyszerű székegy ember, a kik lépesőül állították oda életüket az emberiség haladásá számára, a melyen fölér a kultura magaslataira. Új mezejét nyitotta meg az ismereteknek, olyan mezejét, a melyen az ő kora óta sem jutott el nálánál sokkal messzebbre a tudomány. Alakjának nemzeti jelentőségét nem érti meg a külföldi, a ki nem tudja, mily verejtékes erőfeszítésbe kerül a magyar szellemnek az emberiség eszmei kincséhez csak annyival is hozzájárulni, a mennyivel hozzájárult, de pozitív eredményei előtt meg kell hajolnia, mert azok önmagukért is szólnak. A tibeti nyelv bizonyára keveseket érdekel a szaktudósokon kívül, de azt mindenki beláthatja, hogy a földkerekség legnehezebben megközelíthető nyelvét a tudományos kutatás számára feltárni, — ezt tette Körösi Csoma — bizonyára a tudomány hőiséhez méltó feladat, legalább is egyenértékű azoknak a munkájával, a kik az egyiptomi hieroglifákat vagy az asszír ékírásokat megfejtették. A ki ez után Tibettel és nyelvével foglalkozni

A BENGAL-ÁZSIATI TÁRSASÁG CALCUTTAI HÁZA, HOL KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR DOLGOZOTT.

E. DENTISON ROSS TANÁR, KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR IRATAINAK FELDOLGOZÓJA.

fog, az idők végezetéig találkoznia kell Körösi Csoma nevével.

Az angolok ismerik legjobban Körösi Csoma munkáját és egyéniségét, mert hozzájuk áll legközelebb s a kelet-indiai angolok segítségével végezte kutatásait. S most mind többen emlegetik, a mint a tudományos érdeklődés és politikai érdek egyaránt Tibet felé vonzza őket. Alig van, még az északi sark kérdését sem számítva le, földrajzi és néprajzi probléma, a mely napjaink tudományos kutatását jobban izgatná, mint a tibeti probléma. Tibet helyzete, mely Ázsia három legnagyobb birodalmának ütköző pontjává teszi, izgató sajtászerűsége, természeti sajátosságai, népének és intézményeinek minémisége és nem utolsósorban rejtélyes megközelíthetlensége izgatják a kutatók minden fajtájának érdeklődését. Természetes, hogy egyidejűleg fokozottabban fordul az érdeklődés a felé is, a ki az eladdig áthághatlan falakon az első rést ütötte s Körösi Csomáról legújában mind több szó esik az angol tudományban és a nagyközönség előtt is.

Ennek jele az az ünnepelés, melyet január 5-ikén Körösi Csoma Sándor emlékére az Asiatic Society of Bengal rendezett E. Dentison Ross kezdeményezésére. Ross épen most foglalkozik a magyar tudós terjedelmére és becsre egyaránt rendkívüli irodalmi hagyatékának feldolgozásával, ő is mondott Körösi Csomáról tartalmas, szép és lendületes beszédet. A társaság, melyben e beszéd elhangzott, szorosán össze van fűződve Körösi Csoma nevével, mert annak idején buzgón támogatta őt nehéz munkájában és tiszteltbeli tagjává választotta. S most is híven ápolja ennek a kapcsolatoknak az emlékét. Az ünnepélyen jelen volt két magyar fiatalember, Löffler E. M. és Tóth Jenő festőművész; az előbbinek szíveségéből kaptuk a mai számunkban Körösi Csomáról közölt képeket.

DALOK HAZULRÓL.*

I. Válás.

De nehéz hazulról Minden elválásunk,
Messze útra szállni, Mintha örök lenne:
A kiket szeretünk, Pátyolos, nagy felhő
Azoktól megválni. Borul a szívemre...
Hátha nem virradunk — Szövedj rá, szívárvány
Több találkozásra? Könnyünk hullásából,
Hátha most öleltük Új találkozásunk
Öket utoljára?... Remény-sugarából!

II. Idehaza.

Járok e földön két külön világba'
Az egyik küzdés, zaj, tülekvés, lármá.

* A Kisfaludy-Társaság február 6-iki ünnepélyes ülésén felolvasott versekből.

Harcz a kenyérért, nehéz roboton...
A másik nyájás, csendes otthonom.

Egyik világban, hajh, nehéz az élet.
Sok munka vár rám, nehéz küzdelmek.
A másikban: napsugár, szeretet
Ölegetik körül a lelkemet.

Az egyikben naponta megsebeznek,
Ott rózsák nem, csak tövisek teremnek.
De a másik virágokkal rakott,
S hullat sebemre édes balzsamot!

— Óh hadd járjak kint örök harczi zajban,
Csak itt legyen meg gyógyító nyugalmam.
Hadd verjenek ott kint a viharok,
Csak ti szerető csókkal várjatok!

III. Vallomás.

Te vagy a legszebb asszony,
A kit én csak valaha láttam,
Álmomban is te jársz előttem,
Fejed köré mit ébren szőttem,
Abban a glóriában!

Te vagy a legszebb, legjobb,
A legtisztább és legfehérebb,
S én úgy szeretnék dalos szóba'
Vallomást tenni olykor róla:
Hogy élek, halok érte!

— De hallod-e a nótát?
Mely hozzánk is be-beszívárog...
Kint más szerelmek dala járja,
S mért dobjak én e szennyes árba
Egy-egy fehér virágot?

Szabolcska Mihály.

A KONT-ESET.

— Fantasztikus regény a XXI. századból. —

Irta Szemere György.

(Folytatás.)

V.

Az erősen elharapódzott s már némi hatalomra is szert tett spiritizista szekta szuggesztív fanatizmusának és agitálásának volt tulajdonítható, hogy a közvélemény nem merete elvetni a Kont-estét, mint olyat, a mely nem méltó arra, hogy az emberi intellektus a fejtegetésébe belebocsátkozzék, sőt bizonyos föntartással belement annak társadalomrendőri és tudományos megvizsgálásába is. A meteor (bár annak eredetét, illetve bementő szereplését a vitéz egy hatalmas, embergúnyoló tréfájának minősítették a szakmabeliek) mondom, a meteor bementése és fölmutatása egy argumentum volt a spiritisták kezében, a mely felett nem lehetett napirendre térni még a legmegátalkodottabb szkeptikusnak sem. Anynyival kevésbé, hogy a szakértők által felvett látlelet értelmében teljesen ki volt zárva, miszerint az égitest titokban és családi szándékkal csempésztetett a Rákos mezejére. A kö fekvése s az azt körülvevő földrétegek konzisztenciájából minden kétségen kívül meg lehetett állapítani, hogy az maga vájta meg a gödrét, következésképpen közvetlenül oda hullott, a hol találtatott. Még pedig, tekintve a meteor feletti földréteg frissességét és lazaságát, csak pár napja eshetett oda. Egy meteor esése rendes viszonyok között káprázató s száz mérföldnyi területen is szembeszökő égi tűnemény, adott esetben azonban leeshetik szinte észrevétlenül is: egy közönséges hullócsillag jelenségét mutatja. A Kont-féle meteornál az utóbbi esetnek kellett fenforognia, különben látta volna az egész főváros, midőn a földre zuhant. Holott senkise vette észre. Ilyenformán Kont sem égi tűnemény útján szerzett róla tudomást. Hogyan hát? Rendes emberi úton semmi esetre sem. Tehát egy isteni kijelentés, vagy valamely emberileg nem érzékelhető lelki áttétel útján: mondták a tudósok. Ettől már csak egy lépés választja el a spiritisták reinkarnálási elméletét. S ezt a lépést is áthidalta lassacskán azoknak a titokzatos körülményeknek (még bűvészi szakvélemények szerint is) fizikai meg-

fejtethetlensége, a melyek között Kont ükunokájának megjelent; támogatta ezt a vitéz ősi zamati magatartása, tájékozatlansága a kor viszonyaival szemben. Mert szinte hihetetlennek tetszett, hogy egy szélhámos, legyen bármily eszes és fegyelmzett, soha csak egy pillanatra se jöjjön ki egy oly szerepből, a melynek megjátszása emberfeletti éberségen kívül még tudományos készséget is feltételez.

Mindezekhez hozzájárult végül a Kont természetellenes ereje és étvágya. Eredetisége, páratlansága minden korabeli típusok között. Később az a tény, hogy bár milliónyi ember járt a csudájára, egyetlen lélek sem akadt, a ki valaha hasonló emberre csak emlékezett is volna. Last, but not least, a vitéz megdöbbenő hasonlatossága a Héderi-képtárban őrzött családi képekhez...

Mindezek körülményeknek összetalálkozását bizonyára esőkönyösség lett volna a véletlen számlájára írni. Azt nem is tette a közvélemény, tárgyilagos kívánt lenni. Érveket és bizonyítékokat kívánt, s azoknak megvilágítását, elbírálatát s a döntést első sorban azokra bízta, a kiket arra legilletesebbeknek ítelt: a hatóságokra, a vitéz környezetére és a tudósokra. A világ nem hitt még nekik, utánuk, az ő döntésük után szándékozott megformálni a maga ítéletét.

A hatóság! A környezet! A tudósok! Valóban ez a három faktor karolta fel első sorban, hogy megvilágítsa, a Kont-ügyet.

A hatóság (azon a jogcímén, hogy a vitéz legendás nimbusza valóságos lázba ejtette Budapest közönségét s ezzel állítólag erkölcsi károkat tett a lelkekben, azonkívül forgalmi torlódásoknak, csoportosulásoknak lőn az okozója) személyazonosságának igazolására szólította fel Kontot.

Az eljárás teljesen korrekt volt s mégis nevetett rajta az egész főváros. Illetve azon a válaszon, a mit Kont a rendőrkapitánynak adott.

— Sajnálom, hajdu barátom, de tanukért az égbe kell mennie, mert itt a földön rég kidült mellőlem valamennyi korombeli czimborám.

Mit tehetett a rendőrség? Az csak gyanús keresetferrás nélkül szűkellő egyénekkel szemben alkalmazhatja a törvény szigorát. El nem csukathatta Kont vitézt, mikor semmit sem vétett. Mindössze megbüntethette volna húsz korona erejéig, mert útlevél nélkül mászkált a hazában, de ettől ugyan őrizkedett. Egész bölcsen, mert akkor lett volna csak igazi hahota...

Ezen az úton tehát nem sikerült a Kont vitéz személyazonosságát megállapítani. A rendőrség fényt nem hozott a homályba...

A második faktor: a környezet, a spiritisták javára döntötte a Kont ügye mérlegét.

Mindenekelőtt a vitéz első megjelenésének körülményeit konstata Gábris, az ükunoka. Az esetet szóról-szóra a következőképen beszélt el vagy húsz tudós, hetven újságíró s ugyanannyi spiritizista füle hallatára:

— Én az ükapámmal már régen összeköttetésben állottam, körülbelül tíz éve. Igen érdekelt az egyénisége, valósággal megszerettem az idők folyamán. Nem állott velem mindig szóba, de ha jó hangulatban volt, igen okos, mondhatnám frappáns feleleteket adott. És konstata, hogy szellem korában is szakaszott olyan volt a stílusa, mint ma... Valahányszor magamra maradtam a palotámban, — folytatta Gábris gróf, — ellenállhatatlanul elfogott a vágy, hogy keressem vele az összeköttetést. Ez a vágyam mind intenzívebbé lett, míg végre transzba estem... Ükapám kétféle módon érintkezett velem. Írásban és szóval. Néha sajátkezűleg írt, néha csak a mediális asztalkáinak diktált... Ime az írása szellem korában, és ime a mai írása...

Gábris gróf két gondosan összehajtott papírlapot vett ki tárcájából és mintha a világon mi se lett volna természetesebb, a következő szavakkal tette a szavait feszült érdeklődéssel leső hallgatóság elé:

— Teljesen egyezik.

A papírlapok kézről-kézre jártak az ámulat merő esődjében.

Csakugyan. A kinek valamire való szeme volt, konstata, hogy a két kézirat, úgy

stíljét, mint ortográfiáját és a vonásokat tekintve, teljesen hasonlít egymáshoz...

— Egy alkalommal (az emlékezetes estén) — folytatta Gábris, — a mai zavaros politikai viszonyokról referáltam ükapámnak... Megharagudott reánk és azt üzent le, hogy azért állunk ilyen csehül, mert nem vagyunk férfiak: se gerincünk, se akaratunk. Majd megmutatná ő, ha tehetné, mint kell elbánni a némettel... Ekkor egy vakmerő ötletre vetemedtem. A báziszeretemet sugallta ezt az ötletemet. Azt mondtam ükapámnak, hogy hiszen ha akarná, visszajöhetne közénk. Nem ez lenne az első eset a szellemek történetében, visszajöttek a földre sokkal csekélyebb okból, mint egy ország megmentése, más szellemek is. És elmondtam neki az ismert reinkarnálási eseteket. Ükapám nem választott mindjárt, nyilván gondolkozott a feleleten. Habozott. Tépelődött. Én könyörgésre fogtam a dolgot. Át voltam szellemülve. Reszkettem a saját vakmerőségemtől, de az a rejtélyes, ellenállhatatlan erő váltig tuszkolt, ösztökölt. Térdre vetettem magamat, úgy könyörgöttem: oh jer, jer, ments meg a hazát. És erre már megkaptam a feleletet: Készíts valami gunyát, mindjárt lent leszek.

A gróf szünetet tartott. Nagyot fújt, megtörölte verejtékes homlokát. Nyilván izgalomba hozta a visszaemlékezés. Kitéstett ez a további szavaiból is.

— Képzeltetik az urak akkori lelkiállá-

DARDZSILING LÁTKÉPE.

potomat. Azaz nem képzeltetik el... Azt szóval el sem lehet mondani, mit éreztem én akkor. Nem is tudom: félelem volt-e, vagy mennyei kéj. Talán mind a kettő. Csak annyi bizonyos, hogy érzelmim súlya alatt elvesztettem eszmeletemet...

A hallgatóság kidüldött szemmel, sápadtan figyelt.

— Mire magamhoz tértem, — végezte előadását Gábris gróf, — már ott állott ükapám előtt. Teljesen meztelenül. És kérte a ruhát. Összeszedtem minden erőmet: felöltöttem az épen kikészített frakk-öltönyömbbe, de anynyira reszkettem, hogy a mellényt már be se tudtam gombolni. Összeestem újra. A komornyikom keltett eszméletre. Akkor már nem volt ükapám sehol... Kérdezősködtem, míg végre egy hordár nyomra vezetett. A többi tudják az urak. A kaszinóban akadtam rá ükapámra...

Ime a gróf előadása. Egy általánosan ismert és tisztelt, talpig gavalér úr szavai. Olyan úré, a kit a gáncs sem vádolhat roszhiszeműséggel, a kit soha senki még tréfából sem hallott hazudni.

Csuda-e, ha a hallottak után erősen megingott még azoknak a szépsze is, a kik jegen tartott érzésekkel, sőt bizonyos ellenséges animozitással léptek a palotába, hogy meghallgas-

AZ UTOLSÓ ANGOL SÍRHELY A TIBETI HATÁRON GNATOKNÁL.

sák Héderi grófnak a nagyközönség felvilágosítására szánt nyilatkozatát?

Az se volt csuda, hogy a gróf szavai nyomán a rendkívüli eset izgalmai ránehezdedtek a lelkekre, elannyira, hogy jó ideig tartott, míg az általános elfogódás csak annyira is apadt, hogy egyáltalában szóhoz engedte a gyülekezetet.

Mindössze egy ember akadt a társaságban, a ki hidegvérét és itélőképességét egy pillanatra sem veszítette el. Egy öreg fehérhajú tudós: Gerenday Ádám, a tudományos akadémia akkori elnöke. Csakugyan ő volt az, a ki először szóba kapott.

Egy kérdést intézett a grófhöz:

— Szíveskedjék a gróf úr megmondani, vajjon megeshetik-e, hogy idegen ember valamiképp besurranhasson a palotájába?

— Az teljesen lehetetlen, — válaszolt a gróf. — Portás a kapuban, inas az előszobában, előcsarnokban. S valamennyi cselédem megbízható, hű emberem. Azonfelül bezárkózom, valahányszor a szellemekkel társalgok. Mikor ükapám megjelent, szintén zárva volt a séance-szoba mind a három ajtaja.

Földerült az öreg tudós ráncos fehér arca. (Most megfogtalak!)

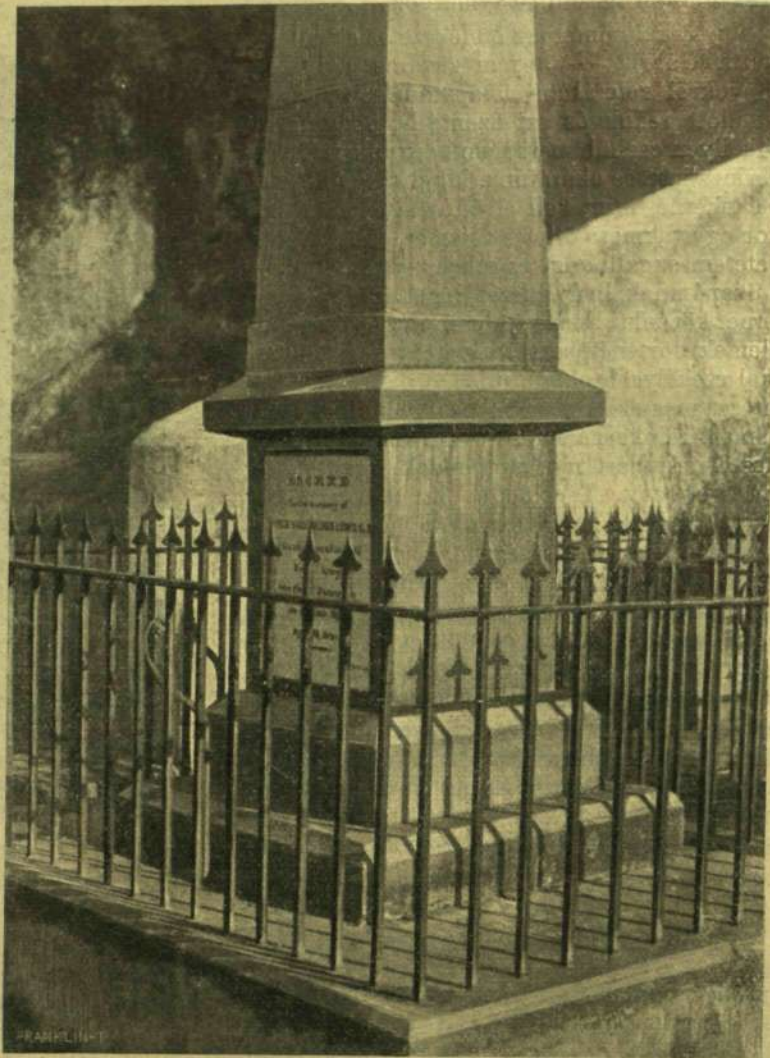

E. D. ROSS TANÁR EGY TIBETI LÁMÁVAL KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR IRATAIT TANULMÁNYOZZA.

Körösi Csoma Sándor Kelet-Indiában című közleményükhöz.

A BEECH-WOOD HOUSE DARDZSILINGBEN; ITT HALT MEG KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR.

LLOYD TÁBORNOKNAK, KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR JÓLTÉVŐJÉNEK SÍREMLÉKE A DARDZSILINGI TEMETŐBEN.

Körösi Csoma Sándor emléke Kelet-Indiában című közleményünkhez.

— Akkor hogy van az, — kérdezte finom élel, mint a nyomra jött vizsgálóbíró, — hogy Kont úr mégis ki tudott jönni a palotából, mi alatt ön önkivületi állapotban volt? Nem az ajtón ment ki?

— De igen, — válaszolt Gábris gróf szárazon, — betörte az ajtót s fellépett mindenkit, a ki útját állotta. Cselédekem üldözöbe vették, de az utcán nyoma veszett. Erre rögtön föl-szaladt a komornyik a szobámba, hogy az eset-ről jelentést tegyen nekem. Akkor ébredtem fel ájulásomból.

Még két kérdést koczkaztatott meg a tudós. — Teljesen megbízható ember az ön komornyika?

Gábris gróf legyintett a kezével.

— Még az apámat szolgálta, csupa szív és jellem, az életem ringatott.

— És hisz a spiritizmusban?

— Nem hisz benne. Ez az egyedüli hibája. A tudós mosolygott.

— A jelen esetben — mondta, — a tények megvilágítása szempontjából a legfőbb erőnye... Köszönöm gróf úr.

Ezzel meghajította magát, s hiábavaló volt minden könyörgés, a mivel véleményadásra akarták bírni, szó nélkül távozott.

A társaság lelkébe azonban azt a benyomást hagyta hátra, hogy meg van győzve, csak restelli bevallani.

S ez nagy szó volt! Mert az európai hírű, hidegen számító tudós tekintélyével senki az országban nem mert szembehelezkedni...

A spiritiszták most már félig-meddig nyert ügyüknek tekintették a Kont-estet.

A jelenvolt szaktudósok úgyszólván teljesen leszereltek. Az egyéb hallgatóság körében sem maradt senki, a ki meg ne lett volna győzve arról, hogy reinkarnálási esettel áll szemben.

A tudomány azonban ezzel még nem érte be. Az szárnyra kapta a Kont-estet és szétvitte a szélrőzsa minden irányában, valóságos agylázt idézve elő. Felkavarta az emberiség gondolatvilágát, devalálta a pozitív tudományok értékét, egyszóval forradalmat csinált.

Az irodalmat Arkai Simon, akadémikus, a természetbölcsélet egyetemi tanára indította meg. Rendszeres jelentésbe foglalta össze az eset jelenségeit, okmányokkal, jegyzőkönyvi

vallomásokkal, illusztrációkkal támogatva a láttelek, helyszíni szemlék minden egyes tételét és mozzanatát. Egyszóval a megejtett vizsgálat eredményeit. És tisztán a tények szigorúan objektív leírását tartotta szem előtt. Okfejtésekbe nem bocsátkozott. A világtudomány döntésének nem akart elébe vágni s épen ezáltal érte el azt, hogy a tudományos világ az ő munkáját fogadta el kutatási alapul, mint a melynek hite és megbízhatósága kétségen felül áll. Az elméleti disszertációk abból indultak ki, mint alapvető munkából, s az új tudomány, a mely a Kont-estből kicsirázni kezdett, az ő perspektívájából nyert formát és tartalmat...

Nem több, mint egy félév leforgása alatt egy egész könyvtára való német, francia, angol, olasz, orosz, magyar értekezés, esszé, rendszeres tudományos munka torlódt össze az emberiség szellemi kincsára számára a Kont-est körül.

Megállapodásra persze nem jutottak a tudósok (az emberiség nagy kérdései évszázadok, sőt évezredek alatt intéződnek el), de a közvélemény végleges megformálását már nem akadályozhatták meg.

Az bizony kialakult már a tudományos vitakozások legelején, azoknak hatása alatt. Az utolsó döntő impulzust ezen irányban a Gerenday várva-várt s végre nagynehezen kipatant szakszövevénye adta meg.

— A garló földi emberek legfőbb gyengesége — írta egyebek között a hírneves tudós, — az emberi nem világtudományi értékének, a mindenségben kiosztott szerepének a túlbecsülése. Mihelyt egy rendkívüliséggel jutunk szembe, azonnal megkap eme arroganciánk s nem is bocsátkozunk bele egy nagy, természetfeletti-nek látszó jelenség vagy tünemény mélyebb elbírálásába, mihelyt az a természetnek az ember által önkényűleg elképzelt örök rendjével összefüggésbe nem hozható. Holott — és itt a bökkendő — a természet összes titkait emberi elme sohase lesz képes kiszondirozni, mert hiányzanak az ahhoz való eszközök. Minden agymunka relatív értékű, mert az az őt érzék, a mely rendelkezésünkre áll, csak igen csekély számú természeti jelenség és valóság felfogására képes. Még száz érzékre lenne

szükségünk, hogy beléassunk a csillagokba, meghallhassuk a flora növéseit, lerajzolhassuk a sejtek képződési folyamatát, beletekinthessünk a jövőbe, egyszóval eljussunk az örök törvények egyetemes kodexéhez. De az emberi észszerűség mértékével mérve a tételt, sem lehet jogunk ahhoz, hogy pálcát törjünk egy jelenség felett azért, mert annak geneziséstől ér-zékünkkel megérzékelni s gyenge elménkel megfejteni képesek nem vagyunk. A mi van, azt épen nem lehet letagadni. Nem szabad. Mert olyan dolgok is vannak, a melyek számunkra nincsenek. Milliő és milliő ilyen dolog van. Kont van. Inkarnált szellem-e, vagy a természet egyéb kivétele a mindenség örök szabálya alól, nyílt kérdés marad. A tudomány származását illetőleg merev álláspontokra ép úgy nem helyezkedhetik, valamint nem vállalkozhatik az isteni kijelentések csudáinak természetrajzi alap híjján való megtagadására: Krisztus művének széjjelrombolására... Ezzel a saját hitelét tenné tönkre...

Egy szó mint száz, a tudomány a Kont-ügy elbírálásánál szabad teret engedett a hitnek: az érzések fórumába utalta az esetet. Itt meglehetősen fogadtatásra talált az. Az emberek megfakult érzésvilága, a mely Istenhez való közleledést sejtett a csudában, új fényt nyert, a misztikusra mindenha szomjas, nyughatatlan emberi lélek felfrissült benne.

Egyszóval a közvélemény hitelt adott Kont-nak. A Zsigmond király által lefejezett összeesküvő főúr reinkarnált szellemét tisztelte és csodálta benne.

Ezzel egy új korszak nyílt meg az emberiség előtt s a perspektíva végpontján felbugy-gyant egy új hit forrása.

(Folytatása következik.)

ELMÚLT A TEMETÉS.

Elbeszélés. — Irta Ady Endre.

Harminez éves volt, egy évvel előbb temette el szép feleségét s most egy kis koporsóra borult rá sirás nélkül Enyingi Sándor. E kis koporsóba Enyingi Györgyike halott testecskéjét zárták, Enyingi Sándor egyetlen kis gyermekét, ki elkívánczolt edes anyja

után. Enyingi Sándor nem sírt, mert nem tudott s mert inkább meghalt volna, hogysen őt itt százan és százan sirni lássák. A nagyobb vidéki város, melyből épen elkészülőben volt összegyűlt a Györgyike temetésén, hogy egyszerre gyászoljon is, szórakozzon is, hűsűz-zon is. A pap, kálvinista pap, szép, palástos, öles, őszes férfiú, olyan beszédet akart tartani, melyet évekig is emlegessenek.

„Az Úr, a kit akkor se szabad vádolnunk, a mikor szörnyű és nekünk érthetetlen csapásokat bocsát ránk, megpróbálta ismét Enyingi Sándort. Most egy éve, hogy eltemettük a leánykaja koporsójára boruló apának életpárját, szépséges, jóságos, félig-gyermek asszonyát. S hogy lehullott az ő fejének koronája, most ime, elhervadt a vigasztaló, gyönyörű virág-bimbó is, melyet szíve fölött őrzött félt és forró szeretettel. Oh, az Úr szent, titkos vegyítéssel mérí számunkra az életet s az élet adományait, de hinnünk kell, hogy szeretetből s javunkra küldi el hozzánk a fájdalmakat is. Ime a még úgyszólván ifjú ember, kinek nevét már ez ország határain túl is ismerik s a ki e városnak egyik büszkesége. Ime, ez ifjú tudós, a kire sürgősen vár az ország fővárosában az egyetemi tudomány egyik legdiszesebb katedrája. Szegény, egyszerű emberek gyermeke, a kiről már diákkora sejtette, hogy a küldetéses emberek ragyogó, harcász életét fogja megharcolni.”

Enyingi Sándor majdnem süketen karolta jobb karjával, meghajoltan, a kicsi koporsót, zsebkendő baljával könnytelen, sápadt arcját takargatta. Egy-egy szó sujtotta csak fejbe, de ez se fájt, sőt egy-egy pillanatra már-már dolgozni akart az ő mindig kritikus agya. Igazságosan már-már majdnem megállapította, hogy a pap ezúttal emberien, sőt majdnem tudományosan beszél és ő hozzá akar min-denek előtt és fölött szólni. Nem akarja okvetlenül, hogy a megrikatásra könnyen hajlandó asszony gyászoló hangosan, udvariasan, szépen kisírija magát. De ilyen megállapításainak legvégére mégse tudott eljutni Enyingi Sándor, fáradt balkeze is leesett a koporsóra, most már arca is odasimult és a pap beszélt tovább.

Egyszerű szülei még élnek Enyingi Sándornak s itt vannak ők is a drága, kis halott koporsója mellett, de az ő szívükbe talán hamarabb fog szállni enyhülés, mint fiukéba. Mert az ő boldogságuk még mindig nagy: az ő vérük, gyermekük ragyogva tört ki az ő homályos, szegény házukból. És az ő Sándoruk még épen hogy a férfior küszöbén áll, erőben, hirben, becsületben s mint vallásos emberek, ők tudják jól, hogy az Úr ki tudja pótolni, a mely hiányosságok sorvasztják a szívet. Az idő, mely Istennek legnagyobb műve és orvossága, elveszi a fájdalmakat, elhozza

A SZENT LEONHARD TEMPLOM A PASSEIER-THALBAN, A HOL AZ ÉVFORDULÓ ÜNNEPÉLYT TARTJÁK.

a szív új virulását. És adni fog az ő fioknak asszony helyett asszonyt, kit szeretni fog, gyermek helyett gyermeket, kiben gyönyörűsége lesz.”

És mindig bővebben, bátrabban, érezesebben ömlött a pap szava, beszédje s végül már szinte himnuszi lett, a mikor az új élethez, az új, diós földadatokhoz lelkesedve küldte a leánykaja koporsóját karoló apát. Azután imádság következett, ének és Enyingi Sándor karjából kiszakították az Enyingi Györgyike koporsóját s vitték. A temetőben már emelt fűvel, de egy kicsit talán még sápadtabban állott a kis sirgödör szélén Enyingi Sándor s azután kocsiba ült egyedül. Öreg édes apjától, anyjától, a rokonoktól, a barátoktól, a paptól, senkitől se búcsúzott. Néhány nap múlva elhagyja ezt a várost s úgy érezte, hogy két halottján kívül nem is igen marad itt neki más senkije. Az apját, az anyját izléssel, okossággal, szinte önmagát kényszerítve szerette, de e két öreg ember már régen nem volt fontos az életében. Az öreg timár s felesége, az öreg asszony, a ki diák-gyerekekre mosott, olyanok lettek számára, mint a megfagyott gyermek-kori emlékek. Néha viaskodott magával, átkozta magát Enyingi Sándor, hogy ő rossz ember, szívtelen ember, de kritikus agya ilyenkor is győzött. Ő nem tehet arról, hogy küldetése volt s hogy a szegény, kevés munkájú

timár-apa kis udvara után egy teljességes, széles világ várt rá. Az apja és az anyja úgy se értenek semmi mást az ő életéből, mint hogy pénzt tud nekik adni, urí házat tart, most Budapestre viszik s a főispán is tisztelettel beszél vele. És ez az egész város is csak annyira ismeri őt, mint a legtávolabb élő idegent, csak annyira ismeri, a mennyit a lokálpatriotizmus javára izetlen újsághírekből kiszedett.

De, de, a pap néhány erősebb szava esendült vissza az Enyingi Sándor fülébe s a robogó kocsii ingerelte erős, de a napokban nagyon megrángatott idegeit. Szerette a feleségét, de igazán nem tudta megmutatni neki, hogy szereti, mert írni kellett, dolgozni, sietni. Mindig azt remélte: majd, ha czelhoz jut, több nyugalomhoz, több ideje lesz a gyöngédségre és szeretetre is. És a kis leány, a ki egy évig árván, egy rideg nevelőnővel élt, nem is az apja mellett, csak a közelében, vajjon nem e szerencsétlenség miatt hagyta most itt az ő tudós és csak önmagáért élő apját? Kezdek megmilyülni Enyingi Sándor lelkében a gyászbeszéd némely szavai s az erős Enyingi Sándor nagyon gyávan lépett ki a kocsiból. Még a nevelőnővel beszélt és az öreg gazdasszonnyal szegyenkezve, mert azok mindketten még mindig sirtak, Györgyikét siratták. Eszébe jutott, hogy ő nem is tudja, milyen volt az ő kis leányának gyors elbűsűzködése, hirtelen halála s mik voltak az utolsó szavai.

A két nő sirva, de hidegen, majdnem haraggal válaszolt az időtlen, önmagukat szegyenleni látszó kérdésekre.

— Engem nem akart látni, a mikor Budapestem voltam s a mikor talán legvágyásosabb állapotban volt, az én kis drágám?

— Az édes anyját emlegette mindig, — vallotta szárazon a nevelőnő — s azt kérdezte sirva, hogy biztosan találkozni fog-e vele?

— Azt is nyögte, — tette hozzá az öreg gazdasszony, — mondjuk meg az apukának, hogy ő nem volt rossz kis leány és egy verset tanult az apuka születésnapjára.

Enyingi Sándor hallgatta-hallgatta a válszokat s mintha csak önmagával kívánna kegyetlenkedni, mindenfelét megkérdezt még. S mint más embert a sirás, őt ez könnyítette meg s ezután már ismét tudott elmélkedni és megállapítani. Mint hirtelen déresés, az esett az agyára, lelkére, hogy nagyon alacsonyról nagyon magasba került embernek így kell lakolnia. Eltűnik mellőle a legszebb feleség, nem kívánja az életet, melyet tőle nyert, a legaranyosabb gyermek se. De azt is rögtön megállapította, hogy család nélkül, feleség nélkül s a gyermeknek legalább reménysége nélkül nem élhet. Ezt is az alacsony sorsból és sorból hozta, talán habona, de így van s nem tehet róla.

HOFER ANDRÁS SZÜLŐHÁZA, A SANDWIRTH KORCSMA A PASSEIER-THALBAN.

HOFER ANDRÁS HALÁLÁNAK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJÁHOZ.

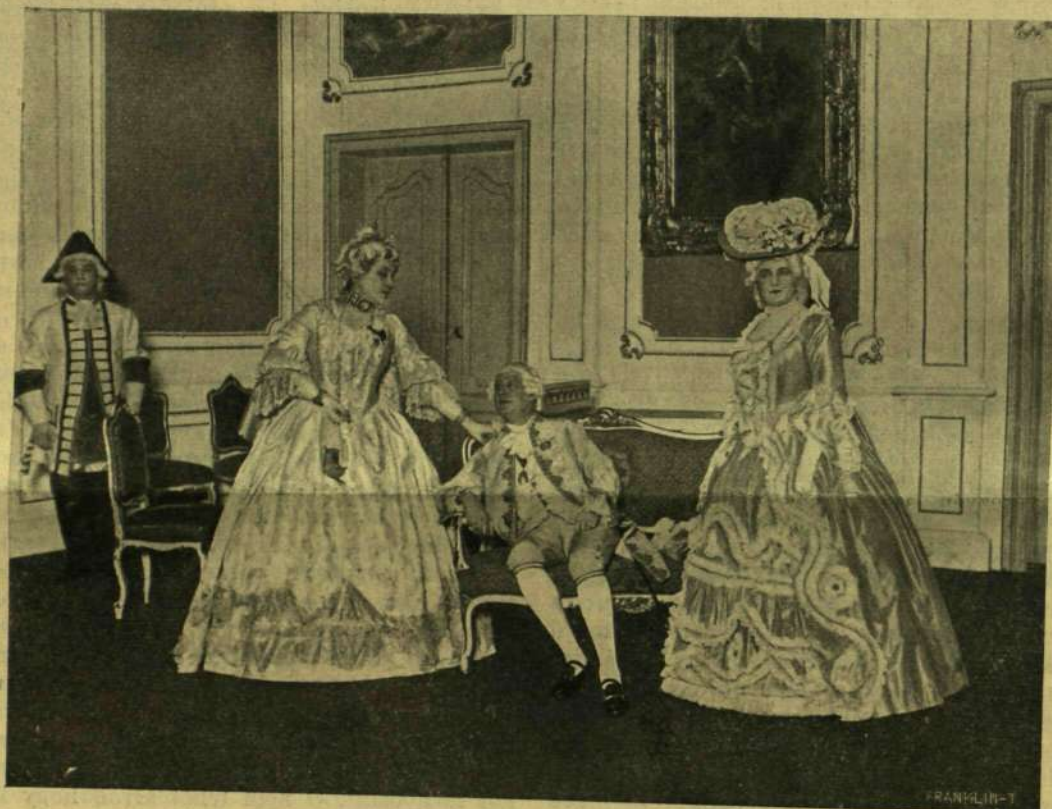
A MÁSODIK FELVONÁSBÓL. — MAGYAR URAK A POZSONYI DIÉTÁN.

Látta előre, hogy megint meg fog házasodni, megborzosgott, hogy ez a házasság is csak idejut, mint ez, az első. De Budapestre gondolt végül, hogy fog először előadást tartani, kiket kell még meghódítani, mely versenytársakat kell még leverni? S este oly szépen aludt el Enyingi Sándor, mintha nem ebből a házból vittek volna ki egy év előtt egy nagyszerű asszonyt s a mai napon egy édes, kis, szomorú, halott leánykát.

A NAGYASSZONY.

Szomorj Dezső színműve.

Mi birta rá Szomorj Dezsőt, ezt az igen modern író, hogy Mária Teréziát, parókás udvarát, krinolinos udvari dámáit, a magyar testőröket, a mindenkifölött érdekes Josefust élénk idézze? És honnét van, hogy a közönség, mely történeti drámáink jambusait oly rideg közömbösséggel hallgatja, azaz nem hallgatja, a Nemzeti Színház roppant nézőterének minden helyét elfoglalta és igazi érdeklődéssel várta és hallgatta az előadást? Azt hiszem, az idők fordulnak és több ily meglepődésben volt és lesz részünk. A Sári bíró esete sem mindennapi. Népszínmű muzsika nélkül, népszínmű betyárok nélkül — és folyton folyvást zsúfolt házak, mit jelent ez? Mit szólunk a Szentiványi álom korszakos sikeréhez, mely

AZ ELSŐ FELVONÁSBÓL. — MÁRIA TERÉZIA (Jászai Mari), FERENCZ CSÁSZÁR (Pothos), WILHELMINA (Cs. Alszegi Irma).

A Nagyasszony a színlap szerint 4 felvonás, hat kép; jobb lett volna csak annyit mondani: hat kép, mert a cselekvénynek az a tagozódása, melyet a felvonások jeleznek, nincsen meg benne, de a hat kép megvan és mindegyik szép, ámbár csak úgy következnek egymásra, mint az egyes gyöngyök a gyöngysorban, a külső fonal révén. Nagy dolog az, hogy ezt a közönség, ha nem felejtette is el, de megbocsátotta a szerzőnek. Még nagyobb lett volna a hatás, ha a régi Nemzeti Színházban játszották, a hol az intim jelenetek minden intimitása rögtön hozzánk férközhetik. Csupa eleven párbeszéd, rövid, gyorsröptű szíkrák, melyeknek csak egy pillanatig szabad fényleniök, mert nyomban jó a másik. Mennyi hull itt alá, ebben a tömértelen térségben, mielőtt a nézőhöz érkezhettek volna! Mikor kapjuk vissza a mi Nemzeti Színházunkat, vagy hozzá hasonlót? Most, ha jól játszanak a színészek, intim módon, a mi intim, akkor a hatás elvész, mert a közönség nem hallja; ha pedig úgy játszanak, hogy meghalljuk, akkor a hatás elvész, mert nagyon is hallottuk. Ez azután a keserves dilemma.

Hogyan koncezíálta Szomorj Mária Terézia alakját, a min a darab sorsának meg kell fordulnia? Szerelmi históriát, mely meghitté, drámaivá tette volna alakját, Mária Terézia jelleme és sorsa kizárt; nagy állami akció-

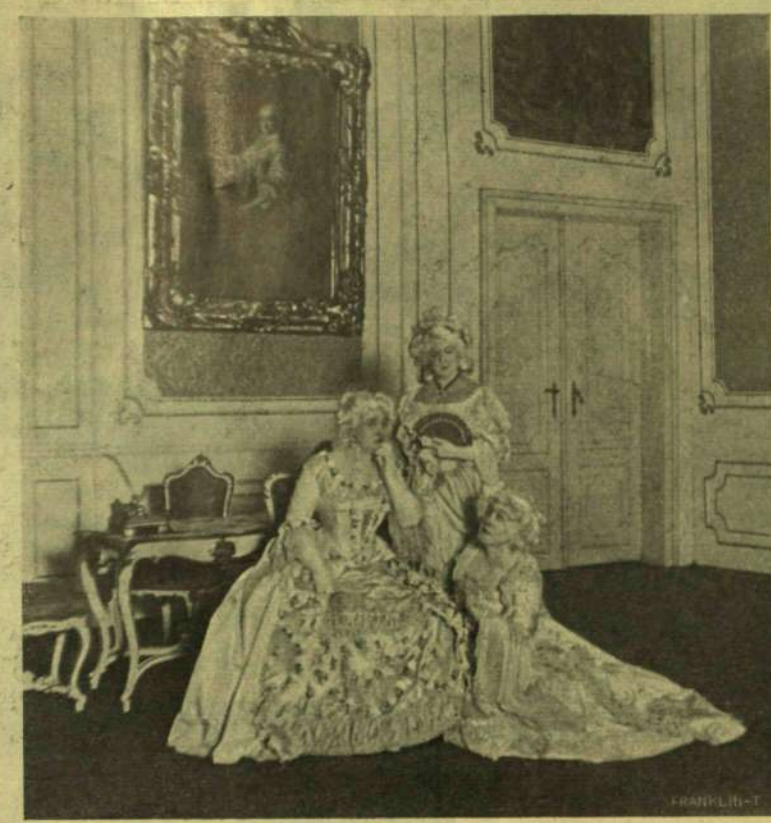

A MÁSODIK FELVONÁSBÓL. — A POZSONYI DIÉTA.

A «NAGYASSZONY» ELŐADÁSA A NEMZETI SZÍNHÁZBAN. — Jolty Gyula felvételei.

A MÁSODIK FELVONÁSBÓL. — MÁRIA TERÉZIA (Jászai Mari), KAUNITZ VENCZEL (Gál).

A HARMADIK FELVONÁSBÓL. — WILHELMINA (Cs. Alszegi Irma), HENRIETTE (Vizvári Mariaka), FLORENCE (P. Márkus Emília).

tól, mely a pátoz magasztalára emelte volna a hősnőt, nyilván idegenkedett a szerző. Nem az ő talentuma mentén fekszik ez. Epikusan fogta föl a szerző az alakot, megmutatta nekünk egymás után Mária Teréziát a pozsonyi országgyűlésen, midőn a magyaroktól, kik propozícióit visszavetették, megvonja kezét; József fiával szemben, kinek útját állta a polgári mama; mint feleséget, kinek látnia kell, hogy férje más szeretőt, míg ő a belső sebből vérez, szó és pöz nélkül beletör-

dik sorsába; végül udvarának közepette, melynek erkölstelenségét oltogatja, csak hogy ez futó tüzként terjed és az egyik elottott láng helyett más helyen tiz is fellobog. Mozgó képek. De mindegyik egészen sajátos művészettel van megalkotva és habár az utolsó vonás leszálítja szemünkben, kissé maniakális karaktert adván arezáának, mégis ez enyhíti az állami akeziók ridegségét. Nem mondhatom, mennyi izlés és tapintat van ebben a rajz-sorozatban. A szerző nyilván egészen benne él Mária Terézia korában, ebből az ismeretből meríti biztosságát és gazdagságát,

de a képek tónusának összhangzását nem ismereteinek köszöni, hanem rajzoló művészetének. Sok értelmi munka rejlik a műben, de nem kevesebb artistikus érzék. Minden tónust harmonikusan tompított. A jelenetek sehol sines élők, sehol nem hangzanak széjjel. Az erős drámai hatásra nyilván nincsen meg benne az a nagy nekilendülés, mely nélkül históriai dráma nem lehet el, de filigrán művészete bámulatos. Száz embert mozgató; majdnem mindig sok embert gyűjt jelenetre, mely egy-két soros beszédekből áll össze; és ebből a mozaikból élet sugárzik ki.

A NEGYEDIK FELVONÁSBÓL. — MÁRIA ANTÓNIA (Várady Aranka) BÚCSÚJA PÁRISBA MENETELE ELŐTT.

A «NAGYASSZONY» ELŐADÁSA A NEMZETI SZÍNHÁZBAN. — Jolty Gyula felvételei.

LASKER ÉS SCHLECHTER SAKKVERSENYE A VILÁGBAJNOKSÁGÉRT BERLINBEN.

Különösen szép az első kép. Majdnem azonnal otthon érezzük magunkat a színen. Látniuk, hogy Bécs nem sokkal jobb, mint Versailles; szerelmi intrikákban maga a császár jár elől jó példával; József olvassa Rousseaut, a mit felesége felpanaszolt jezsuita gyónatójának; egy francia udvarhölgygel a romantikus szerelem ezüst fénye szórja halvány sugarait a színtérre; a magyar urak feltűnnek, kik inkább politizálnak, mint szeretkeznek. A következő kép, Cseklészen, Esterházy kastélyának parkjában, a szerelmeskedő udvar dallamát folytatja és variálja. Itt a darab kissé veszélyben forog, benne van a moesárban, alig lehet folytatása. De a szerző egy szokással Pozsonyban terem és a nagy állami akezióval megmenti a darabot. Mária Terézia itt is asszony marad, emberi, furfangos és felsőleges, erős és számító. Nem voltunk rá elkészülve, az előbbieket után, annál jobban esik. Ez királynő! Ilyen lehetett, ilyen volt Mária Terézia. Ennek a jelenetnek volt legnagyobb hatása. Avis à l'écrivain. Ő bizonyára többet bízott Cseklészenben, mint Pozsonyban, és nagyon csalódott. De ily csalódások a legtanulságosabbak a szerzőre nézve. A IV-ik képből is kedves meglepődéssel szolgál a szerző; van benne tudomány, mely lanya és nyomban ellenszerűl igen bájos jelenet, a kis Florence szerelmének oly gyöngéd rajza, hogy mindnyáján beleszeretünk. (De Márkus Emma játéka ezt nagyon elősegítette. Tízszor olvassa föl egy levélből: Szeretlek, mindig — szívesen.) Sok szín van ennek a szerzőnek a palettáján, csak azok a mélységesen ragyogó hiányzanak, viszont stilizálni és harmonizálni nagyon tud. Innét kezdve a darab az érzelmesség felé hajlik, mintha a rendelkezésre álló készletét a szerző már nagybárra elkölötte volna. Az erényörködés motívuma elfogyott, a magyar politika hangjai elnémultak, a császár meghalt — József és Florence szerelme foglalja el a tért. Szép, szép, de hová vezet bennünket a szerző? Mégsem ezt vártuk. A VI. képből újra az erényösöz Mária Teréziát kapjuk, a ki komornáját összeházasítja egy dobossal. Ebből a tónusból rögtön átvisz bennünket a szerző a királyi és fia világtörténeti összeütközésébe, hogy Mária Antoinette és Florence bucsújával befejezést adjon művének. Mi is bucsúzunk a szerzőtől, a kit nem követtünk mindig ellenkezés nélkül, de a kinek sok útközben kapott virágot köszönettel tartozunk. A korrajz finom művészet ismertük meg benne.

A női szerepek igen jó kezében voltak. Jászai Mari, Márkus Emma, Alségi Irma, Vizvári Mariska, Paulay Erzsébet előkelő művészi tónust adtak az előadásnak. Mily boldog volna bármely berlini igazgató ily kvintettel! *Pethes, Gál, Odry* is finoman stilizál-

ták alakjaikat. Az összjáték is jó volt. Hát még a szabó és díszletfestő! A legszebb az volt, hogy egy sem tolakodott, se színész, se más, kivéve a krinolin. És mennyi krinolin, paróka, csattos cipő, gálaruha, varkocs, stb. Szó sincs róla: a szem se maradt éltlen-ítlan. *Alexander Bernát.*

MAGYAR LEÁNY — KLEOPÁTRA TRÓNJÁN.

Mikor Kleopátra, a szépséges asszony, mint XII. Ptolemeus neje Egyiptom trónjára került, akkor ez a gazdag és virágzó ország elvesztette már függetlenségének teljességét s körülbelül olyan viszonyban állott Rómához, mint a mai Egyiptom Angliához. Kleopátra halálával az ország önállóságának még látszata is eltűnt. S a világhírű szép asszony ideje óta nem volt Egyiptomnak olyan királynéja soha, a ki felkeltette volna személye iránt az érdeklődést, vagy a kiről tudott is volna az európai közvélemény. Mert a fejedelmek, a kik a régi hatalmat helyreállították, a Mahomed hitét vallották, a mely kizárja, hogy a feleség idegenek számára csak látható is legyen.

A jelenlegi khedive, Abbas Hilmi, most egy oly nőt vett feleségül, a ki sokáig élt előbb a világban, különösen a nemzetközi forgalom góczpontjaiban, Párisban, a Riviérán, Svájcban, Bécsben, s Budapesten is. Múlt hó 26-án vette ugyanis nőül gróf Török May-t, miután menyasszonya előző napon az iszlám hitre tért, mely alkalmattal herceggnői rangot kapott, s Szobeida Hanum nevet vett fel.

A khedive neje a néhány hónap előtt elhunyt gróf Török Józsefnek, Ungmegye volt főispánjának és gróf Vetter Sófának a leánya. Anyai ágon is magyar vér csergedez ereiben, még pedig az Illésházyaké. Anyja, miután első férjétől elvált, Puskás Tivadarhoz, a zseniális feltaláláshoz ment feleségül Londonban, mely házasságnál a walesi herceg, a mostani angol király volt a tanu. Puskás halála után gróf Vetter Sófia újra férjhez ment Cserna Károly festőművész hazánkfiához, a kinek a „Vasárnapi Ujság” részére készült rajzait jól ismerik olvasóink.

A khedive a bécsi Teréziánumban együtt nevelkedett mostani nejeinek testvérhattyával, ifj. gróf Török Józseffel. Szoros barátság fejlődött ki közöttük, s a fiatal gróf udvari állást akart elfoglalni Kairóban, midőn egy vadász-kirándulás alkalmával elsült a fegyvere s halálát okozta.

A magyar leány, ki most Kleopátra trónjára került, nincs már fiatalságának első éveiben, de oly tündöklő szépség ma is, s a mellett oly végtelenül eszes, szellemes és művelt nő, hogy méltó ezt a trónt betölteni. Az egyiptomi alkirály már évek óta kikéri minden fontosabb államügyben a tanácsait.

Az új alkirálynének számos rokona él Magyarországon (nővérei is itt vannak férjénél) s Budapestén lakó nagynénje szívességéből közzük arcképét.

AZ IFJÚ BISMARCK.

Egy gyermekarc néz reánk a komoly, vas-kos könyv czimlapja mellől, melyen mindjárt szemünkbe tűnik ez a név: Bismarck. Komoly, tüzesszemű, bátor tekintetű gyermekarc, mintha egy Cuyp vagy Frans Hals festette volna. Bismarck mint gyermek, Bismarck mint ifjú ember, — ez a vonzó téma itt, ebben a könyvben van először kimerítve. Az ember azt hinné, hogy most már ismerjük Bismarck életét egészen. Hiszen nagy politikai pályája maga a közelmúlt idő, melynek szálai szerteágaznak élő korunkban. Pedig nem úgy van. Bismarck életét és politikai jelentőségét, amiből sok jeles könyvet, életrajzt írtak róla, csak nagy hatásaiban ismerjük igazán, de e kivételesen nagy emberélet minden fontos részletében akkor válik majd egészen ismeretessé, ha feltárulnak és a történetírók szabad rendelkezésére állnak a levéltárak dokumentumai, melyeket most még az államtitkok hetszeres pecsétje őriz. A könyv, melyről most szólnunk, Marks heidelbergi tanárnak minden részletében érdekes és igazán értékes munkája, az első határkövet jelenti azon az úton, mely Bismarck megragadóan nagy életének teljes megértéséhez vezérel bennünket.

Bismarck ifjúkoráról tudunk már jó sokat, de nem tudunk eleget. Hiányzott a lelki fejlődés képe, a nagy összefüggés, mely egyedül képes megmagyarázni, hogyan vált a múlt század elejéről való duhaj, zabolatlan pomerániai junkerból a hatalmas kancellár, bizonyos időben Európa sorsának intézője, az egyes német birodalom megalkotója. Ezt a nagy összefüggést megjelük most Marks könyvében: Bismarck természetlenné látszó ifjúkorát amaz időpontig, midőn az 1848-ik évvel a nagy eseményekbe kapcsolódik. Marks az életírónak mindenestire legértékesebb forrásaiból merít: családi levéltárakból, Bismarck rokonainak és barátainak s főképen Bismarck fiának, Herbert hercegnek személyes közléseiből. És olvasva e könyvet, félezerényi oldalról plastikusan bontakozik elénk az ifjú Bismarck alakja. Nevezetes látvány: Bismarck, a német junkereknek ez a vára, apai és anyai ágról egyaránt, kereskedő családból ered. A Bismarck család ősei, a tizenharmadik századig kimutathatóan, kereskedők voltak. Az első ismert ő, Bismarck Herbert úr, 1270-ben a stendali patriczius kalmár és posztókereskedő testület cseh mestere volt és csak 1345-ben kap hűbért Lajos gróftól a régi Mark grófság urától Bismarck Kolos úr, ki maga is kereskedő ember volt, s e minőségében sok szolgálatot tett a grófnak, ki halálából felveszi a régi markbeli nemesség lovagi rendjébe. A Bismarckoknak nyugodtan is folyt soruk értékes birtokaikon, míg a grófság a Hohenzollernek hatalmába nem került s I. Frigyes Vilmos fel nem szabadította a hűbérfeleket s adózásra nem szorította a nemességet. Ez nem engedte könnyen az előjogait s a király meg is hagyta utódainak, hogy ügyeljenek a régi Mark grófság nemeseire, mert nagyon engedetlen nép az az uralkodóházzal szemben, de a legrakoncátlanabbak mégis a Schulenburgok. Knesebeckek, Bismarckok és Alvenslebenek; ez a négy család a legelőkelőbb és a legnyakassabb valamennyi közt.

Bismarck anyja menckeni leány volt és oldenburgi kereskedők voltak az ősei. A fiú inkább az apához húzódott, mint az anyjához. „Az anyám, — írja később Bismarck a menyasszonyának — szép asszony volt; pompakedvelő, eleven eszű nő, de nem sok volt benne abból, a mit a berliniek kedélynek mondanak. Azt akarta, hogy sokat tanuljak és nagyra vigyem, de sokszor éreztem, hogy rideg és szigorú velem szemben.” E szerint a jó későn, de hatalmas erővel felébredt becsű anyai öröksége volt a nagy embernek.

Bismarck Göttingában diákoskodott. Ugyan-

* Bismarck. Eine Biographie von Erich Marks. Erster Band, Bismarcks Jugend 1815—1848. Stuttgart und Berlin, Cotta.

csak czedá legény volt. Sokat kneipolt, elsőrangú verekedő volt a menzurákon s volt egy komoly párba is — sajátságosképen a Bismarck családban vajmi kevésbé népszerű király becsületéért. Aztán, mint a féle junker, a tartománybeli közpályára lépett s előbb Aachenben volt referendárius, aztán a potsdami kormányt szolgált. Aachenből úgy szakadt el, hogy fülig beleszeretett egy ifjú angol nőbe, kit feleségül is akart venni, s oly hevesen udvarolt neki, hogy megfeledezett szabadságidejének lejárta, hivataláról. Csak két hónap elteltével irt bocsnatkérő levelet főnökének, Arnim grófnak, hogy annyira elragadtatta magát. Nem is volt tovább maradása Aachenben s Potsdamba helyeztette magát. De oda is utána ment a hivatalos minősítés, mely a többi közt kimondja, hogy Bismarck Ottó úr bizony rakoncátlan s hozzá adósságosináló fiatalember. Nem is maradt soká Potsdamban sem, hol egyben tűnt ki a hivatalnoktársai közt: neki volt a legtöbb feldolgozatlan aktája.

Anyja halála után, 1839-ben végképen szakított a hivatalnoki pályával. Meggyűlölte a bürokráciát, a bürokratikus önkényuralmat. Neki függetlenség kell, mondotta; úgy muzsikál, a hogy neki jól esik, vagy nem muzsikál sehogy! De azért nagyságának idejében abszolutistább volt, mint régi hivatalbeli főnökeinek bármelyike. A függetlenséget és a feszélyezetlenséget ő csak magának követelte, másoknak nem szívesen adott belőle részt.

Tehát, mint mondtam, szakított a hivatalnoki pályával és visszavonult a család egyik birtokára, Kniephofba. Ott gazdálkodott s élt falusi nemes módjára hat évig, 1839-től 1845-ig. De milyen földesúr is volt! Nem emlegették másképp, mint ezen a néven: „az az eszeveszett Bismarck.” Duzadó ereje a legkülönösebb erupciókban mutatkozott meg életének ebben a korszakában. Szenvedélyes lovas volt, roppant kedvtelenséssel űzte a vízi sport minden nemét, úszott, evezett s komoly viharokkal küzdött meg, könnyű sajkában űlve az éjszaki tengeren. Otthon vadászott, nagy vendégségeket csapott és roppant ivások estek meg nála. Dáridóinak országos híre volt, azt is tudták, hogy minden vendége közt ő maga birja legjobban az italt s él-hal a pezsgőért. Néhanapján a pisztolynak is akadt szerepe e vendégségek alkalmával, még pedig nem épen csak lovagias ügyekkel való kapcsolatban. A vendégség, ha tanácsa ellenére korán kelésben egyeztet meg és mégis sokáig maradtak az ágyban, vagy ha sokáig öltözködtek, pisztolylövésekkel sürgette az udvarról, úgy hogy a golyó záporoként szórta a vakolatot a menyegzőről a késedelmezők fejére.

Nem esoda, hogy veszett híre támadt országszerte s az első német háznál, hol leánykérőben járt, Puttkammer úrnek portáján, szép udvarias formában kiadták az utat a kniephofi földesúrnak. Bismarck most elkecserecsében, meg azért is, mert kevés volt nagy erejének a mezőgazdaság, megint a közpályára vágakozott, de a potsdami kormánynál oly erős kezű főlebbvalóra akadt s oly nagy arányokban gyűjtötte a restancziákat, hogy kedveszegetten másodsor is odahagyta a közszolgálatot.

Ebben az időben, az alkotmányos küzdelmek idején kezdtek érdekelni a politika kérdései. És Bismarck, most már a család schönauseni birtokának ura, első harezát a haladó mozgalommal vitta meg. De míg idáig jutott volna, lezajlott eléggé rövid, de szerencsésen végződő szívbeli regénye. Megszerette és feleségül is vette Puttkammer Johannát, egy pomerániai pietista család leányát (nem azt a Puttkammer kisasszonyt, a kiért először lánngolt.) Házasságuknak legfőbb akadálya a vallási nézetek különbsége volt. A Puttkammer-család nem tudott megbékülni Bismarck hitetlenségével, melyet csak nagynehezen törnek meg a szerelméért vívott harc lelki rázkódásai. Nem sok idővel házassága előtt betelt po-

JÓZSEF FŐHERCEG ROKOKÓ-BÁJÁNAK RÉSZTVEVŐI. — A főherceg és főhercegnéasszony.

litikai becsűvája is: a száz lovagi rend 1847 márciusában az egyesült tartományi rendek országgyűlésébe küldötte. Az országgyűlést rövid idő múlva szétoszlatták, de Bismarck mégis feltűnt már szónoklatában és sokan voltak már akkor, kik felismerték benne a jövő emberét.

EGY ERDÉLYI PÓR A NÉMET KLASSZIKUSOK TÁRSASÁGÁBAN.

Gróf Bethlen Elek, Herder, Wieland és Klopstock.

„1795-ik esztendőben decembernek 15-én indultam ki délutáni három órakor Kolozsvárról dr. Gyarmathy úrnak és Fogarasy Sámuelnek társaságában a nagyatyám hat igás lovaival s magam szekereimmel. Kikísértének pedig a papfalvi fogadóig Veszprémy István,

Radnótfáy Sámuel és volt tanítóm, kolozsvári pap Szilágyi Ferencz...» ezekkel a szavakkal kezdte uti naplóját a tudós gróf Bethlen Elek, a ki a magyar tudományos irodalomban elég szép nevet szerzett, de a kiről vajmi kevesen tudják, hogy németországi tartózkodása alatt állandó barátságban élt a német klasszikusokkal: Wielanddal, Herderrel, Klopstockkal, érintkezett Schillerrel s a német szellemi élet számos előkelőségével. Hogy ennek az irodalmi barátságnak, melyet az európai műveltségű magyar főúr a német klasszikusokkal fentartott — a magyar irodalomban nyoma is alig van, annak okát az akkori viszonyokban s ez irodalmi barátságnak csupán naplószerű feldolgozásában kell keresnünk. Ezek a naplószerű feljegyzések azonban így is igen érdekes adatokkal gazdagítják a magyar irodalmat s megtudjuk belőlük, hogy gróf Bethlen Elek a német klasszikusokkal való érintkezését, a mikor csak alkalom kínálkozott, a magyar ügy érdekében is igyekezett kihasználni. Ez a szellemi kapcsol — ha közvetlenül nem is — nagy hasznára vált a magyar irodalmának. Egyik feljegyzéséből megtudjuk például, hogy Kazinczyval annyira megismertette a német klasszikusokat — különösen Klopstockot, — hogy azok többet tudtak meg róla, „mint igen sokan idehaza...”

A repülés szédítő gyorsaságú, távolságokat nem ismerő korszakában olvasva e naplónak azon részeit, a melyek esigalassussággal visznek át a „papfalvi fogadótól” fel egészen Hamburgig, Kopenhágáig s olvasva az akkori utazással járó ezernyi akadályt, fáradságot, s ismervé a célt, a melyért a fiatal főúr e hosszú útra vállalkozott, nemesak ritka, fértias energiáját, hanem törhetetlen ambícióját is külön-külön méltányolnunk kell.

Magyarországon át vezető útján a balesetek, kellemetlenségek, akadályok egész sorával találkozunk. Csak néhány epizóddát említhetünk fel útja eme részének, hogy lássuk, milyen ambíció vezetett, hogy mind e sok akadály sem tudta tovább utazásától elretteníteni.

— Deczember 18-ikán a Meszesen nyolcz órákkal vontatván ki magunkat. — Egyik éjjeli szállásáról így ír. — Egész éjjel a tört ablakon a szél befúvott s a kis piszkos jukban 11-en feküvén, rosszul lettem.

Faluról-falura vezet útja, a nagyobb városokban, a hol ideje engedi, felkeresi a tudományokról ismert férfiakat s az akkori főúri világ tagjait. Január 14-én Bécsbe érkezik. Bécsi tartózkodásáról többek között ezeket írja:

— Visitát nem adtam másnak, hanem csak kancellárius gróf Teleky Sámuelnek, gróf Wartenslebemének... Ő Felsőgenél is voltam 23-ikán. Ő Felsőge oly leereszkedéssel, oly nyájassággal fogadott, melynél többet egy velem egyforma embertől sem kívánok. Kijöveletemkor is kérte: „megelégedett-e válasszommal?”

Bécsből Prágán át Drezdába ér február 14-én, a hol a muzeumok, könyvtárak tanulmányozásával tölti ideje nagy részét. A hessen-darmstadti herceggel köt meleg barátságot s Weimarban is a weimari herceg vendégszeretetét élvezi.

ANDRÁSSY BOY GRÓFNŐ.

KEGLEVICH ILONA GRÓFNŐ.

ANDRÁSSY GYULÁNÉ GRÓFNÉ.

BÁNHIDY BÁRÓNŐ ÉS LÓNYAY MARISKA GRÓFNŐ.

DE FONTENAY GRÓFNÉ.

JÓZSEF FŐHERCEG ROKOKÓ-BÁLJÁNAK RÉSZTVEVŐI. — Strelisky fénykép.

... Ebéd felett a hercegné melletti ülven, rendesen igen sokat beszélgetvén különösen József császárról, az erdélyi szász nemzetről, a magyar nemzeti karakterről stb. — írja egy helyen naplójában. Nagy tudása, európai műveltsége, finom modora előtt csakhamar a legelőkelőbb szalonok ajtaja is megnyílik. Itt ismerkedik meg Herderrel és Wielanddal. A német irodalom e két klasszikus tagjával

való megismerkedését így jegyzi föl naplójában: Április 19-én délután mentem először Herderhez s nála másfél óráig voltam. Ifland, (kit a herceg ide hozatott, hogy actorait tanítsa s fizet neki négy hétre 100 louisdort) játszott a theatrumban a maga darabjában a Herbstagban. Ezen rollét képzelhetlen jól játszotta, de a hercegné maga is s Herder is

bizonyossá tettek arról, hogy mióta itt játszik, minden este különböző rollét viszen... 20-ikán Wielandot látogattam meg. Goeschetől, a verlegeritől volt adresem hozzája, de ezt nem izentem meg előre, csak órát kértem tőle, melyet tizenegyed félre tévén, megjelentem. Se nem Forsteri ölelésekkel, sem Plattneri feszességgel nem fogadott, egy szóval, mint illik egy Wielandhoz. Mintegy egy óráig

GRÓF MIKES ÁRMINNÉ.

PÁLFY DAUN-ANNIE GRÓFNŐ.

ESTERHÁZY ERZSÉBET GRÓFNŐ.

VÉCSEY BÁRÓNŐ.

GRÓF KARÁCSNYI MARGIT.

GRÓF D'ORSAY MÁRIA.

JÓZSEF FŐHERCEG ROKOKÓ-BÁLJÁNAK RÉSZTVEVŐI. — Strelisky fénykép.

a mostani francia háborúról, az udvarok politikáiról beszélvén, végre mondtam neki, hogy Goethe gesprächje Magyarországon fordított s a fordító rész szerint azzal is büntetését vette, s midőn elbucsuztam, azt mondtotta, hogy neki igen interessans volt esmeretségem stb. s kér engemet, hogyha haza megyek, írásait ne olvassam. Melyre azt feleltem, hogyha egészen ahhoz alkalmaztatnám magamat, a mi tiltott s a mi nem tiltott, végre igen kicsiny sphaerája lenne nyomorult gondolatimnak, minthogy

esupa symbolicus könyvekhez kék magamat szorítani. Erre azt mondá: ő nekem s minden jobb gondolatú ifjakkal Amerikát javolja, ott olvashatni, írni mindent, a mi tetszik, s siratja, hogy nem ifjú, mert maga is oda menne s ezen javallását sokáig állítván, végre nyájasan egymástól bucsút vettünk. Herdert s Wielandot weimari tartózkodása alatt több ízben felkereste s igen szívesen társalogtak vele. Goethehez és Schillerhez már nem volt ekkora szerencséje. Goethevel nem

tudott megismerkedni, Schiller meg — úgy látzik — igen kurtán bánt vele. Naplójának ezt a részét minden leplezetés nélkül így írja meg: — Goethét háromszor kerestem. Schillert pedig (ki négy héttől fogva ül itt) sokáig kergettem... Végre látván, hogy ki nem állhat, előlem bezárkózott...

— Szeptember 29-én Zeyk Jánossal Goettingából elindulék s aznap jöttem Casselig — írja később naplójában.

Később utjuk különvál s bejárja Frankfur-

NEMESKÜRTY KISS GÉZA ÉS MARGIT.

LIBITS ADOLF.

JÓZSEF FŐHERCZEG ROKOKÓ-BÁJLÁNAK RÉSZTVEVŐI. — Stralaky fényképel.

tot, Würzburgot s a nagyobb német városokat hogy tudományos ismereteit gyarapítsa. 1797. április 7-én ismét Göttingából indul ki.

Hamburgban ismerkedik meg Klopstockkal, a kihez tartós barátság fűzi. Az utcán találkozik vele legelőször:

— A sétáló helyen találkozánk Klopstockkal s egy néhány minutáig szólnán vele, azt mondá, hogy ott visszavár. Később egyedül maradtam az öreggel. Egy óráig sétáltam, maga házához vezet, s ott is két egész óráig tartván, mindent egybe beszélünk, különösen a Messiás magyar fordításáról. *Igen sokat tudakozódott Kazinczról*, s midőn harmadikszor voltam nála s elbucúztam tőle, még egy darabig kísért el az utcán s kért, hogy többször is látogassam meg s nagy szívesseggel vett búcsút tőlem. Igen nyájas, tréfás, vig, öreg tiszt ember...

Hamburgból kirándul Koppenhágába s bejárja Dánia egy részét, de állandó tartózkodása Hamburg marad, a hol legszívesebben Klopstock társaságában tölti idejét.

Hogy Klopstock mennyire megkedvelte a nagy műveltségű magyar főurat, egyik feljegyzése elárulja, a melyből megtudjuk, hogy Klopstock gyakran hívta magához.

— ... Ugyanezen nap az öreg Klopstock kérést, hogy mennék hozzája, minthogy maga ki nem mehet. Meg is eszelekedtem volna, ha más kedves akadályaim nem lettek volna, de Mendel* háza előtt elmenvén, ott megfenekltem s onnan egy óra előtt éjjel el nem iőhettem.

Sorra járja később a nagyobb német városokat; tapasztalatairól, megfigyeléseiről mindenütt jegyzeteket készít. Minden érdekli, a miben komolyabb tartalmat lát; irodalom, tudomány, politika, diplomácia egyaránt foglalkoztatja elméjét s a mikor 1797-ben visszatér újtárol, olyan tudományos készültséggel, megalapozott képzettséggel, bővült ismeretkörrel s leszűrt világnézetekkel rendelkezik, hogy mint Erdély legképzettebb tudományos férfainak egyikét emlegetik nevét...

Iván Ede.

* Mendel-család, egy gazdag bécsi család volt, a kikhez szívesen és gyakran járt vendégségbe.

A PÁRISI GYUJTOGATÓK.

(Az 1871-iki kommun lázadás.)

Ismereti (Folytatás.)
RÁKOSI VIKTOR.

VI. FEJEZET.

Páris urai.

Nem terjeszkedhetünk ki az összes alakokra, a kiket a kommun zavaros áradata a felszínre vetett; de esetelünk néhány jellemző vonásokkal felruházott szereplőt, jóhiszeműt, roszhiszeműt, vegyesen, a kik mintegy típusnak tekinthetők e mozgalomban. A Bankról szóló fejezetben már bemutattunk néhány becsületes álmodozót — itt folytatjuk a sorozatot.

Magában a kommun kebelében az összeesküvőknek két csoportja fenyegette a bitort hatalmat. Az egyik csoport állott Delescluze hadügyminiszterből, Rossel volt hadügyminiszterből, a ki az egyetlen képzett katona volt a társaságban, és Vermereschből, a Pèr Duchène főszervezőjéből, a ki véres szája és durva hangú lapjával nagy befolyást gyakorolt a tömegre. Ezeknek az volt a tervük, hogy konspirációjukba vonják a fanatikus bellevillei zászlóaljokat, ezekkel hatalmukba kerítik a városházát, lakat alá teszik a sok tehetetlen fecsegőt, azután a hatalom élére állnak és legyőzik Versaillesst. Rossel lett volna első konzul, Vermeresch külügyminiszter, Delescluze pedig rendőrmíniszter. Hármán sokáig tanakodtak e rész tervén, de mire hozzáfogtak volna a kivitelhez, a versaillesi csapatok már Párisban állottak.

Az összeesküvők második csoportját a következő alakok alkották: Lullier, a ki mint főtiszt már régóta bizonyos vezérszerepet játszott a kommun-mozgalomban, de a hatalmasoknak nem tetszett és két ízben bebörtönözték, de mind a kétszer megszökött. Vakmerő, gyors elhatározású, de e mellett elég óvatos ember volt. Ez is azt tervezte, hogy a városház urait hatalmába keríti, s mikor ezek el vannak nemítva, akkor kezét fog a versaillesi csapatokkal. Ő maga így nyilatkozott tervéről: «Az én szerepem, a melyet a kommun alatt játszotam, egy cseppet sem kétszínű. Nyíltan ki

akartam söpreni a kommünt. Ezt hirdetem a lapokban, kávéházakban, mindenütt. Törzsakarom is meg volt szervezve. Csak azon mult a dolog, a hogy az adott pillanatban a szükséges pénzösszeget nem tudtam megkapni.»

Pedig az egész összeg, a melyre szüksége volt, nem rugott többre 30,000 franknál. Összeesküvő társai voltak: Ganier d'Abin és du Bisson, két határozott kalandor, kik közül az egyik márczius 18-ikán néhány zsoldárt agyonlővetett, a másik pedig egy bekés utcai tüntetés alkalmával a tömeg közé puskázott. Ezzel szereztek maguknak érdemet a kommun előtt.

Ezen kívül egész csomó apróbb komplot fenyegette a kommun existenciáját, különösen az utolsó két-három hét alatt. Thiers is egész csomó ügynökök küldött Versaillesből Párisba, a kik pénzzel ellátva a szövetszert nemzetörség demoralizálásán dolgoztak. A kommun gyanakodott, érezte a fenyegető veszedelmeket, de nem tudta, hol markoljon bele a dolgokba. Pedig a hadügyminiszteriumban, Delescluze mellé helyezve, egy kitűnő embere volt, Eduard Moreau, a Központi Bizottság tagja és lelke, a ki igazában vezette az egész hadügyminiszteriumot. Ez a Moreau jó családból való intelligens, tanult uri ember volt, a ki a háború híre Londonban ért. Ott hagyta feleségét és kis gyermekét, a párisi nemzetörség közé lépett egyszerű közkatónának s az ellenség előtt több ízben kitüntette magát. A kapituláció után nem tért vissza családjához. Hazafiás elkeseredése a szövetszert nemzetörség közé sodorta, mely megválasztotta a Központi Bizottság tagjának. Azt lehet mondani, hogy a Központi Bizottságnak ő volt a legértékesebb tagja. A kommun félt tőle és igaza volt, mert Moreau nem egy ízben jelentette ki, hogy ha nem jól viseli magát, le fogják fűelni. A Központi Bizottság az ő erejének és tehetségének köszönheti, hogy a kommun és a Jóléti Bizottság mellett is meg tudta tartani hatalmát. Ő vezette a magasabb politikai és katonai rendőrséget. Több ízben meggyújtotta az oda irányuló kísérleteket, hogy Páris valamelyik kapuja a francia hadsereg kezébe kerüljön. Megfigyelés alatt tartotta a kommun tagjait, minisztereit és a szövetszert nemzetörség főtiszteit. Egész csomó ügynök állott

rendelkezésére. Kitűnő kémrendszere folytán a francia hadsereg minden mozdulatáról és tervéről értesült, de a kommun tehetetlen tábornokai ez értesüléseket nem tudták javukra fordítani. Moreau gyűlölte a kommun jakobinus pártját, Ferrével és Rigaulttal egyetemben, a kik félték is energiájától és befolyásától. A versaillesi kormány több ízben kísérletet tett, hogy a maga részére nyerje, de oly ügyetlenül, hogy a terv sohse sikerült. Becsületére válik, hogy nem hagyta ott az ügyet, bár mint minden intelligens ember, ő is tudta, hogy az roszul fog végződni. Barátai egy tönkrement játékoshoz hasonlították őt, a ki vagyonát és életét egyetlen kártyára teszi föl. Megalázónak tartotta azt a helyzetet, melyet nagy tehetsége mellett a polgári társadalomban elfoglalt. Nagyon jól tudta, hogy forradalmi időkben a siker a legvakmerőbbhez csatlakozik és hogy gyakran az ember egy pár óra alatt eléri azt, a mire egy egész élet munkájával hiába törekedett. Talán ez volt az oka annak, hogy nyaklónélkül belerohant a kommunbe s végig kitarott mellette, halálával fizetvén meg tévedését. A versaillesi kormány oly kiváló alaknak tartotta, hogy minden csapatparancsnokot külön utasítottak közrekerítésére. Május 26-án hazament Rivoli-utca 10. számú lakására. Mikor a ház mestertől lakása kulcsát kérte, egy szakasz katona jelent meg a kapu előtt. A jelenet nagyon rövid ideig tartott: — «Kit keresnek? — Moreau Edwardot, a Központi Bizottság tagját. — Én vagyok! — Ezzel letartóztatom. — Rendelkezésére állok.»

A Chatelet színházba kísérték, melynek előcsarnokában haditörvényszék működött. Idevezettek minden a környéken elfogott fölkelőt. Három iroda működött azon, hogy először is szortírozza a foglyokat. Ezek az irodák kétféle osztályozást ismertek: *vétkeket* és *kevésbé vétkeket*. A vétkeket egy ezredes elé vezették, a ki egy végső kihallgatást rendezett. Megvizsgálták, hogy a kezük fekete-e a puskaporttól, és hogy a vállukon meglátszanak-e a puskarugás nyomai. A ki megszabadult, annak a ne-

véhez egy L betűt tettek, a mi annyit tesz, hogy *Liberté* (szabadság). A nagy V betű azt jelentette, hogy *Versaillesbe küldendő*, a nagy F betű pedig azt jelentette, hogy *Fusillé* (agyon-

1904.

lővetett). Moreau a legkegyetlenebb órában jelent meg e véres helyen. E pillanatban a kezek már le voltak gyilkolva. Páris lobogó lánggal égett és az irgalom kibált a szívekből. A mint megtudták, hogy ki van dolgu, neve mellé odatették a nagy F betűt, a Lobau-kaszárnyába vitték és agyonlőtték.

Érdekes, bár nem ilyen értékes alak volt Rossel is. Túlbecsülte katonai képességét s mint főntebb már említettük, diktátori szerepről álmódózott. Mivel nem kapott szertelen nagyra-vágyásának megfelelő szerepet, gyűlölettel és öldöklő gunnyal fordult a kommun ellen, mely azonban nem mert ellene komolyan föllépni. Mint hadügyminiszter, megpróbálta fegyelmezni a kommun rendetlen hadseregét, de tulságos szigorával csak azt érte el, hogy népszerűtlenné lett és nem fogadtak neki szót. Hogy miképen gondolkozott az alajarendelt hadseregről, azt elárulja a következő levele, melyet hadügyminiszter korában, 1871 április 17-ikén írt: «Rettentőn kifáradtam ezekben a dolgokba. Mihelyt egy forradalom sikerül, egy csomó tehetetlen fráter megrohanja és hivatalt kér; ily módon keletkezik egy köztársasági kormány köztársasági férfiak nélkül, egy forradalmi kabinet forradalmárok nélkül. Az ország pedig átváltozik egy óriási hollandi sajtó, melyben mindenki egy kis kucskót akar rágni magának. Most az előörsökhöz megyek egy kicsit körültekinteni; ha megsebesülnek, legálább volna tisztességes okom a visszavonulásra.»

Ez a szerep, a melyet játszott, súlyosan nehezedett rá, de tetszett is neki. Mint afféle ingadozó, habozó karakter, nem volt képes megnyugodni benne, de eldobni se tudta magától. Így aztán zsákutcába került, a melyben el kellett vesnie.

Egy másik levelében így nyilatkozott a kommunról: «Én hazafiakat kerestem és olyan embereket találtam, a kik képesek lettek volna az erőöket inkább a poroszoknak átadni, mint a versaillesi nemzetgyűlésnek meghódolni; kerestem a szabadságot és e helyett minden

1906.

1909.

AZ EGYIPTOMI ALKIRÁLY NEJE, GRÓF TÖRÖK MAY. (Száveg a 144. oldalon.)

ROSSET.

DELESCLUZE.

ENDES TÁBORNOK.

GAILLARD.

„A párisi gyújtogatás” című emléképe.

utazáskor a privilégiumot találtam installálva; kerestem az egyenlőséget és a helyett a szövetség nemzeti bünyűt hierarchiáját találtam, a régi politikai eliteltek arisztokráciáját és a tudatlan hivatalnokok feudálisát, mely leköttette Párisnak minden élő erejét... Megtaláltam a kommun semmiházi tisztjeit, a kik a kormcsákban a káplárokkal kezeztették, ezeket a katonáknak öltözködött koldusokat, a kik rongyokkal alacsonyították a rájuk bízott egyenruhát... Ezeket a félbolondokat, a kik azt állították, hogy megmentették az országot a kard uralmától s a kik ennek a helyére csupán a delírium tremens uralmát tudták állítani.

Körülbelül nyolcz napos hadügyminiszter volt, mikor e sorokat írta. Május 9-én lemondott a hivataláról és kérte a Jóléti Bizottságot, hogy csukják be. De aztán megmondolta a dolgát és elbújt. A kommun rendőrsége nem is akadt nyomára, de június első napjaiban a versaillesi kezébe került, haditörvényszék elé állították, mely halálra ítélte. Mikor agyonlőtték, utolsó szavai ezek voltak: *Bíráim keletességüket teljesítették.*

Az itt felsoroltak közül még Delescluzeről akarunk megemlékezni. Május huszonötödikén, mikor a végső tusa folyt Páris utcáin, a kommun vezérei már otthagyták a városbástyát, a tizenegyedik kerület polgármesterei épületébe tették át főhadiszállásukat. Olyan volt ez a ház,

mint az a hirtelen összetakolt tutaj, a melyre a hajótörtek menekülnek. A nagy terem padlóját tányéroserepek, tört borosüvegek, zsíros papiros, hentesáru maradványok borították. Az egyik sarkában csapra ütött boroshordók, a másikon töltyekkel telt zsákok és petroleumos hordók állottak. Itt szalmazsákon sebesültek nyászörögtek, amott asszonyok zsákokat varrtak, melyeket homokkal megtöltve a barrikádokra vittek. Az asszonyok előtt szuronyos puskájára támaszkodva egy vörös kokárdás nő állott, vigyázva, hogy senki meg ne szökjön. Nagy élénkség uralkodott, futárok, tisztok és közkatonák jártak ki s be, de már nem volt se tiszt, se közlegény, itt csak *kétségbeesett legyőzöttek* voltak. Delescluze is itt volt, a ki megértette, hogy ez a hely nem lesz sokáig tartható s rendeleteket adott ki, hogy barrikádokról-barrikádra hátrálva, az egész főhadiszállás vonuljon a huszadik kerület polgármesterei hivatalába s onnan, Belleville magaslatáról, környékét bombázzák Páris, hogy így egy nagy néphez méltó letelest rendezzenek maguknak. A börtönökben sanyalódó túsok odavitéletét is elrendelte, abban a reményben, hogy ezen ártatlan emberek élete mögé elszánczolva magukat, talán a törvényes kormány szóba áll és tisztességes békére lép velük. Delescluze, miután intézkedéseit megtette, kiment az utcára körülnézni. Ezalatt odabent a polgármesterei hivatalban az a hír terjedt el, hogy megszökött. Mikor aztán visszatért, a nemzetőrök rá támadtak, ököllel fenyegették, összegyűválták, szemére vetették, hogy szökni akart és kijelentették neki, hogy *velük fog megdőgni*. Delescluze nyugodtan meghallgatta őket, semmit sem felelt, föltette kalapját, fogta pálcáját és az ajtó felé indult. Félúton visszafordult és így szólt a tömeghez:

— Pizok nép vagytok! Egy se képes közületek arra, hogy megölse magát.

Vermorel, a ki az egyik sarokban ült, föluggott és így szólt:

— Én megmutatom, Delescluze, hogy ön csalódik.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

Régiak és újak. A főváros egy hangversenytérképében szavaló-est volt a minapiban. Vagyis olyan est, a melyen az elsőől az utolsóig poétáké volt minden szó. Ilyen nagy úr a vers nagyon régen nem volt Budapesten. Hogy egy nagy termet meg lehessen tölteni fizető közönséggel, a mely a pénzért semmi mást se kap, csak versek csevegését, ezt megpróbálni se érdemes vállalkozásnak ítélte minden hangverseny-rendező. De már a Beregi Oszkár szavaló estéje előtt is kaptunk róla bizonyosságot, hogy egy ilyen vállalkozás ma nemcsak lehetséges, de nem is kockázatos. A versnek hatalmas közönsége támadt Budapesten: nagyságban és lelkeségben szinte az énekesekével vetekedő. Hogy ez tisztán csak annak a harezos mozgalomnak lenne köszönhető, a mely újabban a költészet területén kavargó és seregekkel vonultat egymás ellen különböző lobogók alatt, nem mernék állítani, de hogy nagy része van benne, úgy véljük, nem lehetne tagadni. A mérkőzés mindig izgatja az embereket, a táborokba oszlas mindig táborokat teremt túl is a harezosok terepén. Ez a szavaló est, a melyről szólunk, nagyon érdekes megfigyelni valót kínált a szemlélődőnek azzal, hogy a ki a pódiumon volt és szavalt, nem költő, a harezos irányok egyikének se pártivá, mondott régi és új verseket egyaránt, az előadás művészetének teljes pártatlanságával. Ennek a művészetnek teljesen egyforma és egyértékű harezai készségében görgette alá a pódiumról a régi és az új verseket, hogy a hatásukban egymással megvívjanak. Meg kell állapítani az igazságot, hogy a régiak, a melyek különben nem is olyan régiak, szemmel láthatóan és letagadhatatlanul nagyobb eredményt nyújtáltak a tetszésért, pedig a teremben nem akadémikusok tapsoltak, hanem az újak kora, érdeklődő, lelkes fiatalok, mindent elolvadó fiatal asszonyok, leányok, a kiknek állítólag a régi már elavult és érzése, lelke, hangja, fölfogása nem is az új, hanem a legújabb. De semmi nyom se mutatta, hogy így lenne, hogy

könnyebb lenne nekik az újat megérteni, mint a régít vagy réginek bolygáztatni megmagyarázni. Kudarca-e ez az újaknak és legújabbaknak? Szó sincs róla. Hiszen az érdeklődésnek a föllendülése nagyrészen nekik köszönhető, az ő érdemük és hogy a közönség érdeklődve az új iránt, egyben hűségéről is tett bizonyosságot a régihez, ez csak annak az igazolása, hogy ezek a régiak is poéták, szavuk a költő szava, a mi bizonyára azokat se teszi értéktelenebbé, a kik más hangon más dalt dalolnak. A poéta dicsősége nem a fölfedező vagy föltaláló. Ezer gyönyörű, igaz dal után az ezer egyedik is — első és teljes értékű, se maga nem fölösleges, se azokat nem teszi fölöslegessé, a melyek előtte teremték.

A csók-offer. A csók-offer nem új dolog. Nagy múltja van és jókora irodalma. A „kulturhistória” legsűrűbben megvitatott nyílt kérdései közé tartozik. Megérdemelné, hogy egy német esztétikus könyvet is írjon róla. Ha nem is nagyot, de legalább három kötetet. Ugyanis a *szinpad csókrol* van szó. Szinte minden esztendőben akad valamelyik szinpadon Tháliának egy-egy ifjú papnője, a ki egy szép estén kijelenti, hogy — szerep ide — szerep oda — ő nem engedi magát a partnerétől megcsókolni. Ezek a művésznők mindig fiatalok és mindig szépek, a mint ettől a két tulajdonságtól sikerül megszabadulniuk, a skrupulusaiktól is megszabadulnak. Néha kulissza mögötti vagy kulisszákön túli magyarázata van a föllépésüknek. Egy párisi énekesnő akkor csinált csók-offert, mikor menyasszony lett. Egy híres bécsi operett-primadonna meg akkor, mikor a szerepe szerint az — elvált férjét kellett volna megcsókolnia, a ki szintén színész és partnere volt. Arra is volt eset, hogy férfiszínész, egy lengyel tenorista lépett sztrájkba — a szinpad csók ellen, mint kiderült azért, mert — szerelmes volt a partnere — riválisába. A legújabb ilyen offer hősnője, egy hamburgi művésznő, a saját kijelentése szerint, tisztán elői alapon áll. Nem hagyja magát a partnerétől megcsókolni, mert az végtére is egy idegen úr. A partnere lovagiasan beleyugodott a kisasszony elhatárolásába, de — a közönség nem volt hajlandó beleyugodni. Littner kisasszonyt, ez a művésznő neve, lehurrogatták. Igazságos volt-e a közönségnek ez az ítélte? Azt hisszük, a maga szempontjából igen. A közönségnek, a mely teljes árat fizeti a belépőjegynek, joga van hozzá, hogy teljes előadást kapja a darabnak. Már pedig, ha az a csók benne van a darabban, az előadásból se szabad hiányoznia. A közönségnek nem lehet rákényszeríteni arra a mondjuk, gavalérságra, hogy lemondjon róla. Önzéssel se lehet valódni, ha ragaszkodik hozzá és követeli, mert hiszen nem ő kapja. Littner kisasszonynak, mint színésznőnek nagyon jól kell tudnia, hogy a színészet végre is — bár a szó nemesebb értelme szerint való — alkakodás művésze. Mennél komolyabban veszi a művészetét, annál kevésbé szabad tehát komolyan vennie az áldozatot, a mit a hivatása munkája kíván tőle. Mit szól a kisasszony példánál akkor, ha a szerepe szerint meg kell halnia a szinpadon? Már pedig egy csók csak nem komolyabb vagy rosszabb dolog a halálnál!

Az adósság. Egy tapasztalt úr mondotta, hogy: — A ki azt akarja, hogy ne legyenek ellenségei, az ne adjon pénzt kölcsön senkinek!

Ez bizonyára nagy igazság, sőt ama legnagyobb igazságok közül való, a melyek megfordítva is állanak. Sőt megfordítva talán még inkább. Mert vajmi kevés ember szerzett még magának barátokat azzal, hogy, ha kölcsöntért fordultak hozzá, megtagadta a kérésüket. Az emberek nem igen szoktak túlságosan hálásak lenni, a miért ilyen módon mentik meg őket az adósságcsinálástól. Viszont azonban az is igaz, hogy az ilyen sziveségnek nemcsak a megtagadása, hanem a megtevése is sok kellemes vonatkozást bolygatott már meg és tett kellemetlenné. Hiszen a megtagadott kölcsön rendszeren csak addig fáj, a míg a pénzt meg nem kaptuk — mástól, a kapott kölcsön pedig csak addig esik jól, a míg megkaptuk, az-

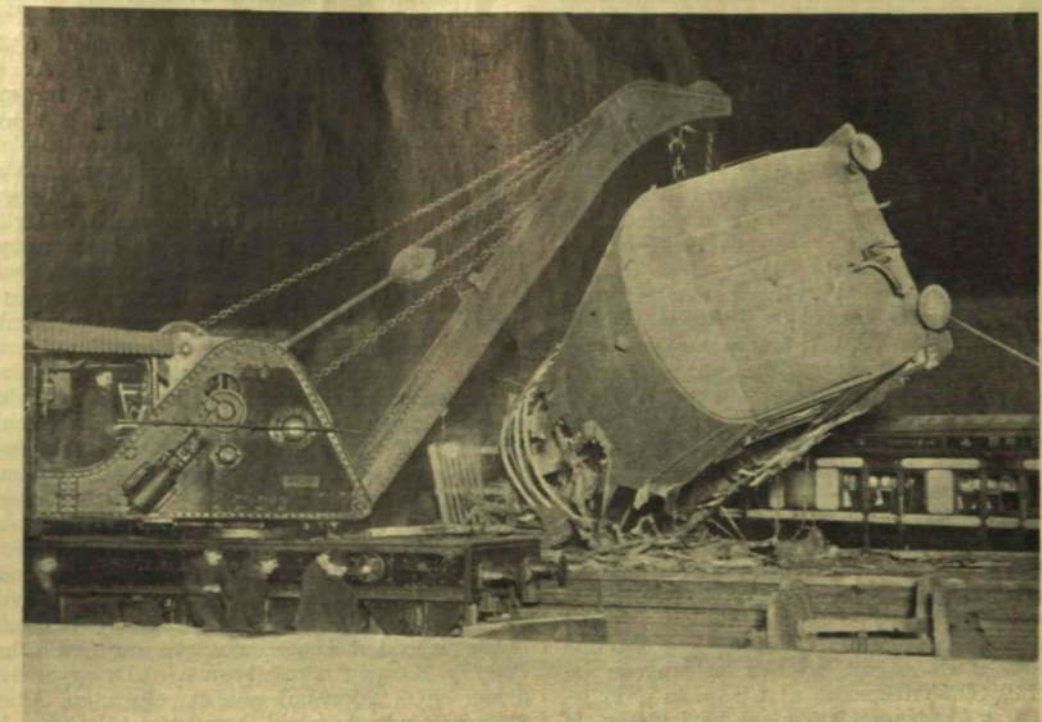
után fáj, szorongat, nyugtalanít, nyűgöz mindaddig, a míg vissza nem fizettük. Ez pedig nem mindig tart nagyon rövid ideig. Sok ember szeret vele dicsekedni, hogy nincs nagyobb öröme az adósságfizetésnél. Ez maga is bizonyítja, hogy ez a virtus nem általános, mert ha általános lenne, nem lenne alkalmas rá, hogy dicsekedjen vele. De meg azt is tudjuk, hogy nem minden dicsekvés egy igazságnak a konstataciója. A jóhöz való tuktat akkor emlegetik az emberek leginkább, a mikor kölcsönt kérnek. Ezeket a reflexiókat a *makói* eset alkalmából mondjuk el, a hol tudvalevőleg az történt, hogy egy adós meg akarta ölni a hitelezőjét, csak azért, mert ez a hitelezője volt. Ez az eset nagyon alkalmas rá, hogy gondolkodásba ejtsa a jószándékú embereket és szükkebe juttassa, hogy a distinguálni tudás művészetére talán sehol sincs akkora szükség, mint ott, a hol — segíteni akarunk valakin. Vannak emberek, a kikkel jól lehet tenni úgy, hogy ezzel egyben valami erkölcsi kötelesség vagy egyáltalában kötelesség hátruljon rájuk. Nemcsak az adakozók között akad olyan irgalmas, a ki becsöngeti a szolgát és így szól hozzá:

Dobd ki ezt a szegény, számulomra méltó koldust, mert ha látom, megszabad a szívem!

Adós is akad, a ki így szól magában:

— Agyonütöm a hitelezőmet, mert ha látom, megöl a lelkiismeretfurdalás, hogy nem adom meg szegénynek a pénzét!

Csalások. A budapesti büntető bíróság csatlósért börtönre ítélte egy szesmet. Még pedig nem egy szegény kis szén-szatécot, a kinek minden garas számít, hanem egy szén-nagykereskedőt, a maga szakmájának egy előkelőségét, a ki tehát teljes mértékben hivatott és köteles is arra, hogy a széhe erkölcsét képviselje és szellemét megállapítsa. Hiszen ha a nagykereskedő csal és lop, muszáj csalnia és lopnia a kiskereskedőnek is, a ki tőle veszi a portékáját. Kénytelen kilónként visszacsálni a közönségtől azt, a mit tőle másánként lopott el, nem a közönség, hanem a nagykereskedő. Az elítelt nagyszemes ügyének tárgyalása nyilvánvalóvá tette, hogy a család itt nem egy megtérőadás volt, hanem rendszeres, bevezetett, állandó üzleti eljárás, a melyről tudott a cég minden alkalmazottja és egész személyzete és az egész művelet alapja nem volt más, mint a szinte lovagi mértékű bizalom. A bizalom abban, hogy a közönség nem lesz bizalmatlan. Ez a momentum nagyon jellemző. Becsapottabb, ki-uzorázottabb, meglopottabb közönség aligha van a világon, mint Budapest lakossága. Erről megdöbbentő adatokat mutat ki a statisztika. Csalja a szeszes, a tejes, a pék, a kofa és mindenki, a ki hozzáférhet. És csalja, lopja, uzorázza az üzelmek legprimitívebb technikájával, vagyis úgy, hogy rajta nem vesztien szinte nehezebb, mint rajtavesztien. Csalja és lopja úgy, hogy a bűnének okvetlenül ki kell derülnie. Ilyen körülmények között az lenne a logikus, ha nincs gyanakvóbb publikum, mint a budapesti. De a valóság, ha nem is az ellenkezője ennek, egészen más. Ha a törvény hivatalból üldözendő bűnpártolónak minősítene a saját kárunkra elkövetett bűn vagy visszaélés elhallgatását is, akkor Budapest lakosságának nem a fele, hanem kilencz tized-része vád alatt állana. Hogy csak egy, most aktuális példával éljünk, az új lakástörvény kimondja, hogy a házútr házmestere és összes illetményeik fejében nem szedhet többet a házber két százalékánál. Még akkor se, ha a lakó írott szerződéssel kötelezte magát többre. Hitet lehet rá tenni, hogy egész Budapestben nincs ezer lakó, a kivel szemben ezt a paragrafust respektálnák, de azért a többi kétszáz ezer között nem akad tíz, a ki a rajta üzött nyilvánvaló uszora ellen föllépne. Ez egy sajátosság és megdöbbentő lélek-állapot. Egy város, a hol az emberek sokkal kevésbé tartózkodnak attól, hogy csaljanak, lopjanak és uszorászkodjanak, mint attól, hogy a megcsalásuk és kiuzorázásuk ellen tiltakozzanak vagy jogorvoslással éljenek. Mundus vult deicipi: ez a holt nyelven írt igazság soha és sehol se lehetett annyira élő, mint a mai Budapesten.

A BRIGHTON MELLETTI VASUTI SZERENCSETLENSÉG. — Egy vasúti kocsi földaralva emelked a sínre, hogy a sebesülteket kishadítsák.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Alexander Bernát írja lapunk mai számában Szomorú Dezső *Nagyasszony* című drámájáról a színházi kritikát. Bírjuk a kitűnő író ígérését, hogy ezentúl rendszeresen fel fogja keresni lapunkat a színházi életéről szóló magvas cikkeivel.

A „Budapesti Szemle” februári száma Voinovich Géza szerkesztése alatt az eddig megszokottól bizonyos tekintetben eltérő tartalommal jelent meg. Az új szerkesztő, mint a februári füzet mutatja, szorosabban kapcsolatos a folyóirattal a tudományos és irodalmi élet aktuális jelenségeivel; erre vall legalább a már a januári számban megkezdett *Szemle* rovat, a mely egészen aktuális dolgoknak van szentelve s a többi közlemények nagy része is. Első helyen *Marcell* Henrik tanulmánya áll, mely Horváth Mihályról, nagy-névi történetírónkról ad érdekes jellemrajzot. Folytatódik *Réz* Mihály tanulmánya Ausztria viszonyáról Magyarországhoz; a most közölt rész a kiegyezést fejtegeti. *Csengeri* János *Három hét Egyiptomban* című alatt kezd eleven, érdekes cikksorozatot a tavaly huszvétkor Kairóban tartott nemzetközi archeológiai kongresszuson szerzett benyomásairól. *Haraszti* Gyula *Petelei Istvánról* közöl meleg hangú, kegyetes visszaemlékezést, melybe bele van foglalva a nemrég elhunyt kitűnő író jellemrajza is. Új ember a „Budapesti Szemle” *Gárdonyi* Géza, a ki novellát írt ebbe a számba. *Radó* Antal *Dante* Gabriel Rossetti egy megragadó szépségű költeményét közli finom művi fordításban. *Papp-Szász* Tamás az angol felsőház reformjáról értekezik, *Láng* Margit a Pompéjben végzett legújabb ásatásokról; a *Szemle* rovatban *Kogutovics* Károly szőlő Lipót belga királynak a Kongó-államban való szerepléséről, *Meller* Simon pedig az ideai teli tárlatokról. Az *Értelmit* rovat számos könyvismertetést közöl. A *Budapesti Szemle* a Franklin-Társulat kiadásában jelen meg; előfizetési ára félévre 12 korona, egyes szám ára 2 K.

Poe Edgar. Az irodalmi izlés hullámzása vetette fel napjainkban Poe Edgart a közérdeklődés felé. A legfinomabb érzékű elmék eddig is élveztek és sokra becsülték művészetének csodálatos szingazdságát, az emberi lélek rejtelmes mélységeiben gyökerező, sajátosság, kábító illatú virágait, igazították azokon a pszichológiai és esztétikai problémákra, melyeket egyénisége és alkotásai fölvetnek, bontogatták azokat a kibogozhatatlan következtetést, melyekből egyénisége összeszövedött, keresték a genialis és pathológiai vonásoknak azt az egymással való hatását, a mely művészetének gyökereit adja. A modern irodalom egyik legsajátosabb irányának, melyet a dekadencia nével szoktak jelölni s mely most épen szokatlan lendületű feltámadását ünnepli, nagyrészen Poe Edgar volt a kezdője, pontosabban szólva, első típus képviselője, az áramlat elméleti indoklói nagyrészen belőle táplálkoznak, művészei sokszorosan hozzáfordulnak hatásért. Ez a kapcsolat mindenesetre érdekes bizonyosságot annak, hogy hasonló fizikai és társadalmi életfeltételek mennyire hasonló művészetet produkálnak s a bennük élőket mennyire egymáshoz húzza a rokonság érzéséről. Egy másik érdekes probléma, mely Poe Edgarral kapcsolatban fölvetődik: az a kétféle, s

mely költői és prózai műveit elválasztja egymástól; nagy elmeit kívánó feladat megtalálni azokat a pontokat, a hol ez a két annyira divergáló vonal találkozik. Mindezekre a kérdésekre s a Poe Edgarral vonatkozó többi kérdésekre nagyon okos, nagyon gondosan dokumentált és nagyon világosan írt feleletet ad *Elek* Artur az amerikai költőről írt két tanulmányában, melyek most jelentek meg egy kötetben. Jobb szeretünk volna a két tanulmány helyett, melyek különválasztva szólnak a költő egyéniségéről és költészetéről, egy egységes, összefoglaló képet. Egy költő egyénisége és költészete oly szorosan kapcsolatos dolog, hogy különválasztani teljesen lehetetlen, az egyik a másikat magyarázza s egyik sem állhat meg a másik nélkül. S ha valaha állt valakire az a tétel, hogy a költészet a költő egyéniségének művészi megnyilvánulása, — akkor épen Poe Edgar az. *Elek* Artur munkája értékének azonban nem sokat árt az a szerkesztői baj, — fejtegetéseiből így is oly érdekes, jól megfogott képe alakul ki Poe Edgarnak, hogy el kell ismerni, a földolgozás előzi az efféle munka legfontosabb célját: közelebb hozza az írórt olvasóhoz.

Fekete lant. Horváth Ákos versei, melyek ez alatt a cím alatt jelentek meg, afféle fiatal versek: megvan bennük mindaz a tulajdonság, a mely az egészen fiatal emberek verseit jellemzi. Heves bürgás, folytonos hullámzás a lelkesedés extázisai és a sötét komorság között, állandó nekifeszülés valami meg nem határozott küzdelemnek, apró dolgokon nagy elkeseredés, hangos felajdulás olyan dolgokon, a melyeket érettebb idegzet rég megszokott, érzékenykedő lágyaság, a mely kemény, nagy szavak leplete takargatja magát, örökös játék az emberi élet legnagyobb dolgaival, melyeket nagyrészt csak képeletről, hallomásból, irodalmi benyomásokból ismer, divatos szavakkal és pózokkal könnyű elcsajátítása. Ezekkel körülbelül ki is merítettük Horváth Ákos verses könyvének jellemzését, csak még egyet kell hozzátennünk, azt, hogy ezeken az általános vonásokon kívül van neki egy egyéni jellemvonása is: előtűnik kétség-telen tehetsége. Jó vers kevés akad a kötetben, de majd minden versében van valami, a mi tetszik, a mi arra vall, hogy a kiforratlanságok zavaros árja alatt csillamlék valami erecske, a mely a tehetség aranyát rejt magában. A hangja az, a mi legtöbbször meggyőz róla, mert őszinteség és moduláló képesség cseng benne. Ez a hang úgy látszik nem nagy terjedelmű, inkább dallamos, mint erőteljes, több benne a lágyaság, mint az érzés, de a földolgo, hogy akármennyi idegen zöngé keveredik is bele (divatok és irodalmi hatások visszhangjai), mégis csak az ő hangja; ráismerünk minden versében. Nehezen meghatározható valami ez, inkább megérzés dolga, mint formulába foglalható tudat, de a költészet lényegéhez tartozik s a kibén megérzésük, abban el kell ismernünk a költőit vénát. Hogy azonban elismerhessük igazán költőnek, a szó igazi értelmében, ahhoz még fejlődnie kell, sok idegenből magára vett dolgot elfelednie, némely modorosságról le szoknia. Ilyen modorosságot pl. egyes szavaknak — s nem is mindig a saját szavainak — túlságos menő ismételtetése s az a divatos, de épen nem izléses póz, a melylyel minduntalan költővé kuszorúzza magát.

A Murányi Vénusz új kiadása. Gyöngyösi István, régibb irodalom legnagyobb hatású költőjének első és főmunkája: a Murányi Vénusz 1702-től 1904-ig, tehát teljes két századon át az eredetiből egészen kiforgatott szövegben volt ismeretes. A költeménynek 1664-iki első kiadása ugyanis 1702 körül már annyira ritka könyv volt, hogy 1702-iki kőszavári kiadójá nem is ebből, hanem valami elronyogott régi kismatból adta ki, temérdek változtatással, önkényes betoldásokkal és kihagyásokkal, úgy hogy az eredetinek egyetlen verszaka is alig maradt meg a "johibát"ól. Gyöngyösi munkáit azonban annyira kedvelte a XVIII. század olvasóközönsége, hogy minden évtizedre esik egy új kiadása, csak hogy valamennyi az 1702-iki hamisítványt sajtóhibákkal később még jobban elrontott lenyomata. Ezt az 1702-iki hamisítványt nyomatták le a későbbi kiadók is egész 1904-ig, s ezt a sokhelyt értelmelenné vált szöveget idézték, magyarázták mindazok, kik irodalomtörténeti, esztetikai és nyelvészeti fejtegetéseikben a Murányi Vénussal foglalkoztak. Ennek a hamis szövegben alapított magyarázatnak legnagyobb része most már értéket veszített. Badics Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia I. tagja ugyanis 1905-ben helyrehozta a kétszázados mulasztást, midőn a Franklin-Társulat Magyar Remekírók című vállalatában a Murányi Vénusnak az idő szerint egyetlen példányban ismert első, 1664-iki kiadása után adta ki a költeményt, s az Akadémia 1905 május havi ülésén ezt bemutatták, rámutatott az eredeti a hamisított szövegek nagy különbségeire. Az új kiadás és a felolvasás irodalmi körökben érthető feltűnést s Gyöngyösi nagy irodalmi jelentőségénél fogva általános örömet keltett, mert azonfelül, hogy az olvasó ezúttal az eredeti szépségébe visszaállított Murányi Vénust olvashatta, negyvenhat olyan új versszakában gyönyörködhetett, melyek 1702—1904-ig minden kiadásból hiányoztak, tehát teljesen ismeretlenek voltak. A Magyar Tudományos Akadémia irodalomtörténeti bizottsága 1907-ben megbízta Badics Ferencet, hogy a Murányi Vénust tudományos használatra, kritikailag megállapított szövegben, a szükséges jegyzetekkel és a nevezetes költői mű harmadfélszázados történetét összefoglaló bevezetéssel kiegészítse a kiadás. Így jelent meg az a 32 lnyvnyi testet kötet, mely külsőjében és egész berendezésében hű mása a Murányi Vénus 1664-iki kiadásának, még papíros és nyomása is hasonló az eredetivel. A költeményt követő "Szövegeltérések és javítások" című fejezetben sorról-sorra pontosan beszámol a kiadó az első kiadás temérdek frás-

és sajtóhibájáról, értelmetlen helyeit helyreállította, konjekturálta, valamint az 1702—1904 között megjelent kiadások minden fontosabb eltéréseiről. Ezekből látni legjobban, mennyire megromlott a két század alatt a Murányi Vénus szövege. Az ezt követő Név- és tárgymutató nem csupán névjegyzék, hanem a névvel kapcsolatos idézetek pontos jegyzéke, a hol szükséges volt, magyarázatokkal megtoldva. A költemény keletkezését s kiadási történetét nagy irodalomtörténeti készséggel tárgyaló Bevezetésben kívül legfontosabb s legterjedelmesebb is a szók, szólások és közmondások betűrendes jegyzéke és magyarázata című fejezet. Az eredeti tisztaságába visszaállított szöveg és e nagy gondallal készült szógyűjtemény mindenkit meg fog győzni, hogy Gyöngyösi páratlanul szép és gazdagul tartott költői nyelve a Murányi Vénusban szép és guzlagabb, mint a hamisított szöveg alapján eddig hittük. A Murányi Vénus 1702—1904. összes kiadásai most már csak könyvészeti munkák lehetnek, az esztetikai, irodalomtörténeti és nyelvészeti vizsgálatok ezúttal csak a költeménynek egyedül hiteles akadémiai kiadására támaszkodhatnak.

A "Magyar Könyvtár" legújabb sorozata négy füzetet bocsát az olvasóközönség kezébe. Az egyikben a Nobel-díjat nyert svéd író, Lagerlöf Zelma legendáiból ad hatot magyar fordításban Pogány Kázmér, a másikkban a régi magyar irodalom egyik legszebb meséjét, Gyergyai Albert Argirusát adja ki rövid bevezetéssel Balassa József, a harmadikban Benedek Marcell fordítja le Schopenhauer Parerga és Paralipomena-jából az írókra és kritikuskokra vonatkozó gondolatokat. A negyedik füzetben végül Révész Béla, a kitűnő fiatal író hét megragadó szépségű novelláját találjuk.

Warren mestersége. Bernard Shaw elmés és éles szatírája darabja, melyet mostanában adtak először a Magyar Színházban, most megjelent a Fővárosi Színház Műsorában is. Shaw darabjai, nálunk legalább, sokkal nagyobb sikert szöktak aratni az olvasóközönségben, mint a színházi nézők között, mert kiválóságuk a stílusnak, a dialogusnak s a jellemzésnek oly finomságaiban van, a melyek a színpad találgatásán és világlátásán elhomályosulnak. S különösen áll ez a "Warren mestersége"-re, a mely egy kényes, erősen élelő állított témát előkelő művészettel, az élet ellen-tenéinek fölényes megoldásával dolgoz fel, olyan eleven, erőteljes stílusban, a melyet kevés más modern drámaiban találunk. A négy felvonásos darabot Cholnoky Viktor fordította.

A "Jó Pajtás" Sebők Zsigmond és Benedek Elek gyermeklapja egyik legkedvesebb eredménye, hogy megszólaltatta mint gyermekversek költőjét Endrődi Sándort; február 13-iki száma élen is közöl tőle egy szép költeményt. E szám többi közleményei közt van Szemere György elbeszélése, Sebők Zsigmond országjárta kedvelt Maczkó-története Dörmögő Dömötör utazik ezimel, Schöpf-án Aladár tanulságos elbeszélése, Lampérth Géza verse, egy mulatságos képsorozat, apró mese Benedek Elektől, egy képes cikk a párisi árvizről, Benedek Elek és Rakosi Viktor regényének folytatása, egy új rovat, mely Treffa című mindenféle mulatságos kunszt-okra tanít, szerkesztői izenetek, rejtvenyek. Ezt a gazdag tartalmat még kedvesebbé teszi a sok szép kép, kiváló magyar művészek rajzai. A Jó Pajtás-t a Franklin-Társulat adja ki; előfizetési ára negyedévre 250 korona; mutatónyomtatványt ingyen küld a kiadóhivatal (Budapest IV. Egyetem-utca 4).

Új könyvek: Poe Edgar. Két tanulmány. Irta Elek Artúr. Budapest, a "Nyugat" kiadása; ára három korona. Mársall Társalkodó Murányi Vénus. Irta Gyöngyösi István. A M. T. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának megbízásából sajtó alá rendezte, bevezetéssel stb. ellátta Badics Ferenc. Budapest, M. T. Akadémia kiadása; ára 20 korona. Fekete lant. Verse, írta Horváth Ákos. Budapest, Singer és Wolfner.

A Magyar Könyvtár legújabb füzetei: 1. Lagerlöf Zelma: Legendák, fordította Pogány Kázmér. 2. Gyergyai Albert: Argirus. Kiadta Balassa József. 3. Schopenhauer: Irók és kritikuskok (A Parerga és Paralipomena-ból). Fordította Benedek Marcell. 4. Révész Béla: Szegény ember dolga: Elbeszélések. Egy-egy füzet ára 30 fillér. Budapest, Lampel R. (Wodianer és fia) kiadása.

Warren mestersége. Színmű négy felvonásban, írta Bernard Shaw, fordította Cholnoky Viktor. Budapest, Lampel (Wodianer) kiadása. (Fővárosi Színházak Műsora); ára 60 fillér.

EGYVELEG.

*Babyloni leletek. A régi Babyloni kiasása alkalmával Koldewye tanár arra az érdekes felfedezésre jutott, hogy a Sanheriből Nagy Sándor terjedő korból, bár oly sokszor lett Babyloni pusztulás- és rombolás áldozata, mégis maradtak helyenkint kultúrretek, melyek egész Hammurabi koráig engednek visszakövetkeztetni. (G.)

Első Leánykiházasító Egyet mint szöveg. Gyermek- és életbiztosító intézet Budapest, VI. ker., Teréz-kört 40—42. Alapítástól 1863. — Folyó év január havában 1.827.800. — K értéke biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.606.300. — K értéke új biztosítási kötvényt állított ki. — Biztosított országok fejében folyó év január havában 138.743 K 59 fill. és az intézet fennállása óta 15.380.626 K 97 fillért fizetett ki. — Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legelősebb díjtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett.

Újtás a vasalásnál. Minden gondos háziasszony bizonyára örömmel fogadja a vasalás terén történt ama újítást, a mely a vasalóval a folyosóra való menést és az ott való lóbbalást és fújtatást fölöslegessé teszi. Egy igen egyszerű és egyszerű háziesszköztől, a hamurostól van szó, a mely daczára, hogy csak utóbb került a forgalomba, már nagy hódításokat tett a háziasszonyok körében. Már az első kísérlet után elragadtatva beszélnek róla s hálásan tovább ajánlják. Sok fáradságtól, idővesztéstől, veszélytől és meghűléstől óvja meg az embert a hamurosta. A kezelése tiszta és gyors. A vasalóban már meggyűllett hamut egyszerűen a tűzhely nyílása fölé helyezett hamurostába kell itteni, a melyben az magától átesik és a fennmaradt szén a tűzhely légvázata által újra feléled benne, a honnan újra a vasalóba kerül, a mi a vasalást azonnal ismét lehetővé teszi. Lásd ábráját a hirdetési rovatban.

Husvétői ajándékdél fölöttébb alkalmas egy Csángó-féle ridikl, pénztárcza vagy egyéb bőrdíszműre, a mely állandóan és választékban található Csángó Henrik bőrdíszműtár-készítőnél, Budapest, Múzeum-kört 3.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Némethy János. Simonffy Imre királyi tanácsos, Debreczen városának éveken át polgármestere, volt 1848—49. honvéd kapitány 86 éves korában Debreczenben. — Nemes Balogh Imre nyug. kir. ítélőtáblai bíró 1848—49-iki honvéd-hadnagy 79 éves korában Debreczenben. — Dr. Dabasi Halász Jenő tb. vármegyei főorvos, járárszervező, a fegyvergyártati közoktatás igazgató főorvosa, vármegyei bizottsági tag 52 éves korában Fehérgyarmaton. — Várászti Gyula járásbírósi ny. tisztviselő Vácott 52 éves korában. — Dr. Varró László Nagygyén város polgármestere, vármegyei bizottsági tag, a Bethlen-kollégium gondnoka 50 éves korában Nagygyénben. — Reichardt István 35 éves korában Budapestben. — Lichtschein Miksa 76 éves korában Sajókazincza községben. — Horváth Elek m. v. ellenőr Újpesten 37 éves korában. — Szeifert János m. v. főka-

lauz 55 éves korában Szabadkán. — Wiskowsky József 17. honvédgyalogezredbeli zászlós 21 éves korában. — Todoroszk Pál 73 éves korában Budapestben.

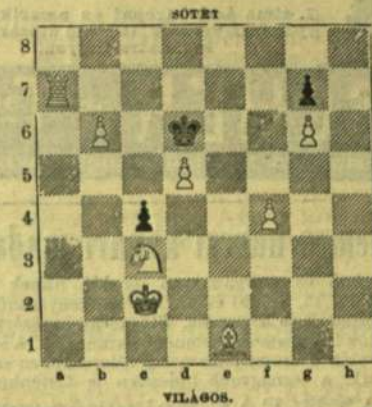
Lindenbaum Mór, szül. Steiner Katalin jószívűségéről ismert urnó Budapestben. — Almási Kovácsik Borbála 81 éves korában Bácsalmáson. — Özv. Augustin Péterné, szül. Tullies Teréz 81 éves korában Zombolyán. — Özv. sipeki Balás Miklós szül. kölcsei Kende Apollónia 71 éves korában Budapestben. — Özv. Kolláth Jánosné, szül. Rigó Zsuzsanna 67 éves korában Putnokon. — Ösv. Jánosné, szül. zokoli illyenfalvi Csutor Mária életének 63 esztendejében Salomvára. — Szatmári Fekete Sámuelné, szül. Kánitz Vilma 68 éves korában Szatmáron. — Özv. felsőgyőri Cserebnyes Nándorné, szül. budafalvi Veres Árpád 69 éves korában Veszprémben. — Pinos Aurélie, szül. Maros Róza 38 éves korában Etud községben. — Ince Kálmán, szül. Rónay Dalma 24 éves korában Pozsonyban. — Gyöngyösi Béláné, szül. abrudbányai Fikler Berta Kolozsváron. — Benovich Mária Budapest. — Bró Berta Bíró István munkási állami iskolai igazgató leánya 16 éves korában Munkácsán. — Beleznai Erzsike Beleznai Máttyás honvédőrhadnagy és neje, szül. Beleznai Cecília tiz hónapos leánykja Budapestben.

Szerkesztői üzenetek.

Budapest. Sch. D. A mit így emlékeztetől tudunk, ime, elmondjuk: Petőfi a mai Kossuth Lajos, azelőtt Hatvani-utczában két helyen is lakott; az egyik ház a Magyar-utca sarkán ma is áll. Legutóbb mint házasa emberke a Dohány-utca és Síp-utca sarkán levő Marczibányi-házban volt lakása. Arany János a Pipa (ma Erkel) utczában, utóbb az Akadémia épületében lakott. Jókai lakott a Reáltanoda-utca és Múzeum-utca sarkán, a Magyar-utca sarkán (a ház körül közti átjáró-házban, a Magyar-utca sarkán helyén ma gróf Andrássy Géza Kaplony-utca sarki házában egy része áll), a Stáció (ma Baross) utczában, a Bajza-utca és Erzsébet-kört sarkán levő házban s a Dob-utca és Erzsébet-kört sarkán levő házban halt meg. Toldy Ferenc szülőházát emléktábla jelzi Budán, a róla elnevezett utczában, Csanor lakását szintén a Múzeum-körön (a hol a Szuly-féle fűszerüzlet van). Fáy András háza a kalap- (ma Irányi) utca és a már eltűnt Lakatos-utca sarkán volt, helyén ma a téraparancsnokság áll. Csengery Antalnak a Városligetben volt villája, melyet mint mi is megemlékeztünk róla, tavaly bontottak le. Hova lettél, Hang, kifejezés dolgaiban az Anóra korában éli, a formát Petőfittől kérte kölcsön, — csak épen magamagából nem ad semmit.

SAKKJÁTEK.

2679. számú feladvány E. J. Winter-Wood-tól.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

A 2662. sz. feladvány megfejtése Sohrufe P.-től.

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1. Vb3—b6	a7×b6 (a, b, c, d, e)	1. Kc5—f6	2. Hd6—e8
2. Hd6—e8	f7×g8	2. Hd6—e8	f7×g8
3. Kc5—d4	4. Vb6—b2	3. Kc5—d4	4. Vb6—b2
5. Ff1×g2	6. Hd6—c4	5. Ff1×g2	6. Hd6—c4
7. Hd6—c4	8. Hd6—c4	7. Hd6—c4	8. Hd6—c4

KÉPTALÁNY.

A 3-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Madár repülésre, ember munkára termelt.

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

HENNEBERG-SELYEM
K 1.35-től m.-ként bluzok és ruhák számára, bérn, és már elvámolva a házhoz szállítva. Dás mintaköltemény bérn.
Henneberg selyemgyáros, Zürich.

A Bór- és Lithion-tartalmú vasmentes gyógyforrás
Salvator
kitűnő sikerrel használják vesebajoknál, a húgyhólyag-bántalmainál és közsóvíznél, a cukorbetegségnél, az emésztési és légzési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta!
Kapható áruházi-kereskedésekben vagy a Seinge-Lipcei Salvatorforrás-Vállalatnál Budapest, V. Rudolf-rakpart 8.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem Budapest, IV., Károly-kört 26., I. emelet
FOGAK és teljes fog-sorok szájpádlás nélkül.
Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kanzsok igazítottak, melyeket a szájból kivonni nem kell. A gyökerek eltávolítása fölösleges. Tartós porcelán- és arany-támasok. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel, 10 év jóállással. Vidék k 1 nap alatt kielégítetnek, megvárhatják. — Morsokelt árak.
Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai Dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lift.)

3 UJ SZÓ...
"ALTVATER"
GESSLER
BUDAPEST.

MŰASZTALOSOK SZÖVETKEZETE
DISZMÓ ÁRUK CSILLÁROK SZÖVETKEK KÉPEK TERRACOTTA MŰKÖVÁZAK SZÖKÖKUTAK RAKTÁRON
BUDAPEST, IV., VIGADÓ-TÉR 1. SZÁM (DUNAPARTI CORSO)
LAKÁSBERENDEZÉSI VÁLLALATÁNAK
MINTATERMEIT
A BUTORT VÁSÁRLÓ KÖZÖNSÉG SZÍVES FIGYELMÉBE AJÁNLJA. ÁLLANDÓAN 30-NÁL TÖBB ÉS MINDEN IGÉNYNEK MEGFELELŐ BERENDEZÉS ÁLL RENDELKEZÉSRE.
KIVITELRE
SAJÁT V. ADOTT TERVEK SZERINT. A BERENDEZÉSEKHEZ TARTOZÓ ÖSSZES MUNKÁLATOKAT ELVÁLLALJA S A LEG-ELŐNYÖSEBB ÁR MELLETT, TELJESÍTI.
TELEFON : 118-80:

Vesszőparipa
Eredeti
Liliumfej szappan
Eredeti
Liliumfej szappan

SVACZI SELYEM vámentesen a házhoz!
Kérjen mintákat újdonságainkról, feketékben, fehérben és színesben B. Henne, Cachemire, Shaantung, Duchesse, Crêpe de Chine, Côtelé, Messaline, Mousseline 120 cm. széles, méterenként K 1.20 és feljebb. Bármelyik és más ruhának és blúzoknak stb. ugyancsak készített blúzok és ruhák batyiban, szövetben, vászonban és szelvényben. Csak szavatolással szőlő selyemszöveteket árulunk, közvetlen a magánvevőknek bérment és elvámolva.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájc.)
Selyemszövet kivétel. — Királyi udv. szállító.

FELÜLMULHATATLAN,
mert asszonyok, leányok tiszta, fiatal, üde arcot kapnak pár nap alatt, ha a marmarosi
LILION-ARCZKENŐCSÖT
használgatják. Nem szabadna oly háznak lennie, a hol este, reggel nem a csodás hatású marmarosi
LILION-SZAPPANNAL
mosakodnának. Kis tégely 1 korona. Nagy tégely 2 korona. Szappan 80 fillér. Lilion-puder (3 színből) 1 korona 20 fillér. — Egyedül készítő:
Dr. REISMAN ÖDÖN
gyógyszertára, Mármaroszi, Erzsébet-főter 11.
Postai rendelések még aznap elintéztetnek.

SANITAS
SZOBAGÖZFÜRDŐ
hozasson tölem azonnal
8 napi próbára
aki csúsz, közsóvíny, ischias bántalmait ellen már mindent próbált eredménytelenül. Kapható havi részletfizetésre. Ismertető könyv ingyen és bérmentve. — FÖRSTNER ALADÁR, Budapest, VII/17. Alsóerdősor 30. szám.

REKORD kéztáska
Legújabb minta. Erős zerge, angol salfán-vagy kecske-bőrből minden színből 18 cm magas, 21 cm széles, selyem bélésű, belül toleltetve 11 koronáért kapható a készítőnél.
CSÁNGÓ bőrdíszműves, Bpest, Múzeum-kört 3.
Pénz-, szivar- és bankó-tárcsák nagy választékban. Vidékre a pénz előleges bekládése mellett portómentes.

BRAZAY
Fogkeze
IDEÁLIS SZER A FOGAK ÁPOLÁSÁRA FÉHÉRÍTŐ A FOGAKAT ÉDZI A FOGMŰST
Kapható mindenütt, egy tubus ára 50 fillér.

MOST ÉS MINDIG,
egyszerű és állandó használatnál egyaránt a legkitűnőbb hashajtószer a Calfig, mert föltétlenül hatásos s emellett oly enyhe, hogy még a leggyengébb természetű ember, asszonyok és gyermekek is bizvást használhatják. Ideális bél és gyomortisztító a "Calfig" s ezért egy háztartásból sem szabad hiányoznia. Kapható minden gyógyszerárban. Nagy üveg 3 kor. Kis üveg 2 kor. Figyeljünk vásárlásánál a védjegyre.
CALFIG

Ha őszül a haja, ne használjon mást, mint a **"STELLA"-HAJVIZET,** mert az nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színt adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTÁN BELA gyógyszerárban, Budapest, V/49, Szabadgát, Sétány-utca sarkán.

Világot uráló két elválaszthatatlan fogalom az a szépség és a **Leichter-féle arc- és puder** a legjobb és legértelmesebb arcpuder, az arcznak üde, rózsaszínű és friss, fiatalos színt ad, nem vehető észre azon, a ki használja.
Használati híres jelzők: Leichter-Hermelinpu-derje M. 3 és 1.50. Aspa-sia-puderje M. 4. Min-dig csak Leichter-féle pudert kérjünk Kapható zárt dobozokban minden illatszertárlatban és a gyárban: Leichter L. Berlin SW. Schützenstrasse 31.

Feketére fest * Hofehérre tisztít hetenként sok 100 ruhát. naponta átlag 30.000 gallért, köztől. **Ruhák vegyileg tisztítottak**
HALTENBERGER ruhafestőgyárában
KASSA. — Alapítási év: 1810.

INGYEN
esetleg egy millió korona, ki nálunk részletfizetésre gramofont és hanglemezt vásárol, mert minden vevőinknek ingyen egy sorsjegyet adunk.
Magyar Camera-Ipar
Bpest, VII., Garay-u. 9. — Árjegyz. ingy.

Ha fáj a feje ne tévózzék, hanem használjon azonnal **Beretvás pastillát**
mely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesten. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobozál ingyen postai szállítással.

Fátyolt borít

csunya szeplővel és pattanással, holott Európában több mint egy millió nő állítja, hogy a Diana-krém és a Diana-szappan

lemossa a szeplőt és pattanást az arcáról.

Tisztelt Gyógyszerész ur!

Sokat hallottam már az Ön Diana-szappanáról és eddig mindenütt csak dicsőítet hallottam, megpróbálkoztam én is vele tehát. Tessék küldeni egy darab Diana-szappant, de olyat, hogy minden szeplő és pattanásom elmúljon tőle. Ha jók bizonyul a Diana-szappan, úgy sokkal többet hozatok és ajánlom is fogom mindenkinek, úgy mint ahogy nekem is ajánlották. Kérem azonban küldje a Diana-szappant.

Kiváló tiszteltel Nagyi Istváné.

Kedves Gyógyszerész ur!

Mintán egyszerre elláttam magam Diana-krémmel, Diana-szappannal és Diana-puderral. Hazám idős, ezáltal nem kérek ugyan semmit, de szívesen írok Önnek néhány sort azon végtelen kellemes változásról, mit az Ön bőrápoló szereinek köszönhetek. Tudja kedves Erényi ur, engem igazán egész holdgöggé tett, mert valósággal szégyellem pár héttel ezelőtti társaságba menni, olyan vörös volt az arcom és kezem tele volt a bőrom pattanással, ma pedig minden elbizakodottság nélkül merem mondani, hogy kifogástalan szép a bőrom. Hazafias üdvözlétem küldi

Mrs. Mary Smith.

Igen tisztelt Uram!

Eddig még mindig alaposan becsapódtam a sokat hirdetett holmikkal, de az Ön Diana-szappanával végtelenül meg vagyok elégedve. Alig egy hete, hogy használok a minden csunya pattanásom eltűnt, sőt az orrom sem vörös azóta. Már számtalan szert kipróbáltam, de eredménytelenül. Márton nevezetű a Diana-szappant a szappanok királyának, mert tényleg csoda hatása van. Nem mulasztom el, hogy ezeket önnek ne tudassam.

Neuschattel Clarisse.

Tisztelt Gyógyszerész ur!

Nagyon szívesen venném, ha néhány sorral megnyugtathatnám, hogy szállít-e Ön ide Abbáziába Diana-specialitásokat, mert félek nagyon az utánzatoktól s azt hiszem, Önnek is előnye, ha a vevők megmaradnak azon jó véleményről, mint az Önök beszerzett Diana-szerek elhasználása után bátran terjeszthetnek. Mindaddig remeknek bizonyult nálam és egész családomnál a Diana-krém és szappan, mióta ezeket a kellemes illatú szereket használjuk, nincs szeplős arc közöttünk. Várom sorait s vagyok tisztelője

Dr. S. J. -né.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arczon egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-szinű arcbőrnek, amely szín olyan nők arcán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-krém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.
Egy üvegtégely Diana-krém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsá, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógyszárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körút 5.

(A legkisebb megrendelés is fordulópostával utánvétellel eszközölhető.)

Fontos minden háztartásban!
Hygienikus szobaűrszék.

A Keleti-féle szobaűrszék, pneumatikus légmenetesen zárt szobadalmazott zárral ellátott szobaűrszék a legjobb és legolcsóbb a téren! — Föl nem tűnő alakú! Kétféle szobadalmazott: 1. Olcsó ár! Továbbá nagy rakartartók!

UJ! Gőzfűtő a lakásban! Öt percz alatt kész gőzfűtő! Nagyön jutányos!

Villamos gyógykészülékek a legköltekebb kivitelben. Legbiztosabb szerek mindenféle ideggyógyászati, reumatizmusban stb. — Kimerítő árjegyzékét küld ingyen és bérmentve.

KELETI J. hygienikus különlegességek gyára Budapest, IV., Koronaherceg-ú. 17.

KÜLÖNLEGESSÉGI GÉPEK

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlapok Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Cementtörőgépek Cementfűrők Cementlágcsővek előállítására.

Köhögés

rekedtséget, hurutot, gőrsös köhögést gyorsan és biztosan megszüntetnek az orvosilag kipróbált **KAISER-FÉLE KELETI-KARAMELLÁK** a három fenyővel. 35000 hiteles bizonyítvány a biztos sikeréről tanúskodik. Csomag 20 és 40 fill. gyógyszárakban és drogériákban. **Fr. Kaiser** Bregenz, Vorarlberg.

Telt kebel elérésére.

Szép kebel szerzeni, ma már nem képez titkot a hölgyvilág előtt, a mióta a **Pilules Orientales** (keleti labdacscók) csodálatos hatása ismeretes. Ezek a pilulák valóban azon tulajdonságai birtokában, hogy a kebel kifejezetten megvastagodjék és megerősödjék, ép úgy a nyak és vállcsontok árgest megvastagodnak az által, hogy a kebelnek kecses teltséget kölcsönöznek a nélkül, hogy a derekát kibővítenék. A keleti pilulák főleg keleti nővénykövetésből készülnek s az ártalmatlan arztál teljesen melegségek. Hatását nem szabad hasonlítani más külső vagy belső használatra szolgáló szerrel összehasonlítani. Egy több mint 20 évi eredmény a **Pilules Orientales** hírnevét megerősítette annyira, hogy egy a listát leányoknak, mint az asszonyoknak az egyedüli eszköze arra, hogy telt s szilárd kebelre tegyen szert. Könnyű és diszkrét kezelés, tartós eredmény már 2 havi használat után. Egy üvegcské használati utasítással 0.45 kor., utánvétellel 0.75 kor. Főraktár: Budapest Török József VI., Király-utca 12. Prágában Fr. Witte & Co. Wassergasse 19.

DÁVID KÁRÖLY ÉS FIA

doboz-, papíráru- és szab. fémkapocs-gyára

Budapest, I., Mészáros-utca 58. sz.

Telefonszám 41-48. Sürgőnyezim: Cartonage.

Gőszőre berendezve.

A magyar kir. dohányjövődék szállítója.

:: Napi gyártás 150,000 doboz ::

KNUTH KÁRÖLY

MEKNOK ÉS GYAROS

Cs. és kir. fensége József főherceg udvari szállítója.

Gyár és iroda: Budapest, VII., Garay-u. 10.

Központi víz- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb. stb. Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

Dr. Gölis-féle emésztő-por

(1857 óta kereskedelmi czikk).

Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek feldolgoására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használatra, evés után egy kávéskanálnyi forró nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás stb.

Ásványvíz-gyógyomlónál mint elő- vagy utókúra, vagy egyidejűleg a gyógyomlónál kitűnő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárnia s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vétel alkalmával. Egy nagy doboz ára 2 K 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K 68 fillér.

Dr. Gölis-féle emésztő-por központi szétküldése: Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof). — Főraktár: Török József gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12. és Andrássy-ut 26. szám.

12718

8. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, FEBRUÁR 20.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona.

A „Világkrónika”-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

GRÓF PÁLFY JÁNOS ÉS KASTÉLYAI.

GRÓF PÁLFY JÁNOS, ki óriási vagyonának nagy részét jótékony célra, kastélyait és műkincseit pedig az államra hagyta, tipusa volt a *grand seigneur*-nek, a minőknek emléket a XVIII. századbéli francia írók tartották fenn számunkra. Sohasem sietett. Nyugodtan hallgatta végig az embert, mialatt tiszta szép kék szeme a beszélő lelkét kutatni lát-

szott. Rátartós volt. Bizonyos fölényvel, de azért szívesen beszélgetett, érdekesen és tanulmányosan, mert sok mindent tudott s bámulatos emlékezőtehetséggel bírt. Jaj volt annak, ki valamely rejtett melléközálal oldalt kerülve közeledett hozzá. Egy szempillantás alatt látott az illetőn, arcán gúnyos mosoly jelent meg s akár a közvetlen közelből kilőtt nyíl, érte őt a válasz marón, hidegen, kegyetlenül, sebzőn.

Folyton járt-kelt. A külföldön Párisban, Londonban és Olaszországban szeretett tartózkodni, de legszívesebben Párisban időzött, hol az úgynevezett Palais Pompéien-t birta, melyet később az Avenue Viktor Hugo-val szomszédos Rue Servat-ban levő palotával cserélt föl. A nyarat Magyarországon töltötte birtokain, különféle palotáiban és várakban: Pozsonyban, Királyfán vagy Bajmócon, melynek építkezését maga vezette. E közben

A BAJMÓCZI KASTÉLY.